

Lichamelijke Opvoeding

Jaargang 101 - 25 okt. 2013

Topic
Politiek en LO

Praktijk

Nummer

9

 **KVLO**

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN



De jongste generatie zaalscheidingen Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!



De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

Windesheim zet kennis in werking

SYMPOSIUM

'Van tikken naar taggen'



DIGITALISERING VAN BEWEGINGSONDERWIJS EN SPORT

Kom op 22 januari 2014 naar het symposium 'Van tikken naar taggen' en verdiep u in recente ontwikkelingen op het gebied van ICT en bewegingsonderwijs, video-observatie, e-sport, gaming en motorisch leren. Het lectoraat Bewegen, School en Sport organiseert deze dag bestaande uit keynotes, onderzoekspresentaties en praktijkworkshops.

Datum: woensdag 22 januari 2014
Tijd: 9.30 tot 17.30 uur
Locatie: Windesheim in Zwolle



Meld u aan op
www.windesheim.nl/vantikkennaartaggen

Windesheim

- ✓ materiaalhuurservice
- ✓ persoonlijke ondersteuning
- ✓ vrijplaatsen voor begeleiders
- ✓ Lid SGR
- ✓ scherpe prijs/directe inkoop
- ✓ vrijblijvende optie
- ✓ keurmerk touringcars
- ✓ wintersportspecialist



GREVINK
reizen
wintersportreizen voor groepen!

Mecklenburglaan 12
3843 BP Harderwijk
Lid Stichting Garantiefonds reisgelden

Vraag uw offerte aan:
www.grevink.nl
bel 0341-460180
info@grevink.nl

Schoolsport · Sportverenigingen · Fitness · Therapie

Al meer dan 60 jaar is Sport-Thieme uw partner in sportzaken.

Wij adviseren scholen, verenigingen, overheden en instanties. Vraag uw gratis catalogus aan en profiteer van onze service-voordelen. Wij bieden u een grote keuze uit **15.000 artikelen** voor meer dan 40 soorten sport, **100 dagen recht op terugsturen** en **minstens 3 jaar garantie**.

Overtuig u zelf!

Hij zijn uw team!



Sport-Thieme · Tel. 088-3853405 · info@sport-thieme.nl · www.sport-thieme.nl

klimwanden / onderhoud & inspectie / klimgrepen

Speciaal assortiment voor scholen



ENTREPRISES

WWW.ENTRE-PRISES.NL

Inhoud:

TOPIC

Politiek en LO

In het nu ruim honderdvijftigjarig bestaan van onze vereniging zijn er veel momenten geweest waarin het nodig was onze stem te laten horen in Den Haag. We dienden (en nog steeds) daarmee het belang van het kind en kwamen op voor onze doelgroep. In dit nummer dat in zijn geheel is gewijd aan de samenhang tussen politiek en LO worden voorbeelden gegeven van hoe het was door de jaren heen. Ook de huidige stand van zaken wordt belicht. In alle gevallen wordt duidelijk dat de KVLO altijd bestaansrecht heeft gehad. Zeker in deze tijd waarin bewegen een hot item is, maar de bezuinigingen ons om de oren vliegen.

- 06 |** De politieke actualiteit en het beleid van de KVLO /
Sandra Roelofsen, Cees Klaassen en Jan Rijpstra
- 09 |** Blijven investeren in bewegingsonderwijs / *Jo Lucassen*
- 29 |** Lichamelijke opvoeding wetgeving en politiek /
Hans Dijkhoff
- 32 |** Van reactie naar participatie: verandert de politiek /
Jan Rijpstra
- 36 |** Vragen aan Tweede Kamerleden over ons vak /
Hans Dijkhoff



PRAKTIJK

- 14 |** Sportspelen Fundament voor het ontwerpen van leerrijke spelsituaties (4) /
Jeroen Koekoek, Wytse Walinga en Ivo Dokman
- 18 |** **Zwemonderwijs in beweging /**
René Dekker
- 22 |** Hoe volgend we de ontwikkeling van leerlingen? (1) / *Maarten Massink*
- 26 |** Kronum 'Join the Revolution' /
Jeffrey Koops



RUBRIEK

- 05 |** Eerste pagina
- 12 |** (KV)LO en recht
- 28 |** **Boeken**
- 35 |** Mery Graal
- 38 |** Scholing
- 39 |** (KV)LO-nieuws

Reageren op vakblad-artikelen? Twitter @KVLOnL



Met de qr-scan van de hiernaast afgebeelde code kun je rechtstreeks naar kvlweb.nl waar alle links uit dit nummer aanklikbaar zijn. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

EUROPA

SPECIAAL REIZEN

DÉ REISSPECIALIST VOOR HET ONDERWIJS



KEURMERK
TOURINGCAR
BEDRIJF

Al 45 jaar bieden wij deskundig reisadvies en zorgen wij voor een vakbekwame uitvoering van uw schoolreis naar vele Europese bestemmingen. Voor een compleet verzorgde reis tot het alleen verzorgen van uw accommodatie of vervoer: bij ons bent u aan het juiste adres.

Een reis per touringcar, vliegtuig of trein en verblijf in een hostel, hotel of gastgezin: u kunt met ons alle kanten op. En als reisspecialist voor het onderwijs zijn wij u natuurlijk graag behulpzaam bij het invullen en voorbereiden van uw educatieve reisprogramma.

Kortom, voor een reis op maat, toegesneden op uw wensen en budget is Europa Speciaal Reizen ook uw onderwijsreispartner! Bel of mail ons voor onze gratis reisgids of een vrijblijvende offerte!

EUROPA SPECIAAL REIZEN – POSTBUS 4 – 5397 ZG LITH – TEL 0412 481.000 – FAX 0412 481.700
offerte@europaspecialreizen.nl - www.europaspecialreizen.nl

5-daagse skireis Zell am See	vanaf € 188,00 pp
5-daagse skireis Kitzbühel	vanaf € 202,00 pp
3-daagse Parijs	vanaf € 99,50 pp
4-daagse Berlijn	vanaf € 92,50 pp
4-daagse Londen	vanaf € 122,00 pp

VOOR EEN VRIJBLIJVENDE OFFERTE:
offerte@europaspecialreizen.nl
☎ 0412 - 481.000

STERK IN ELKE DISCIPLINE.

*Meer dan 15.000 sport-, therapie-,
educatie- en recreatieartikelen.*



MAMMOET SPORT

SPORT

THERAPIE

EDUCATIE

RECREATIE

WWW.MAMMOETSPORT.NL

T: +31 (0)40 215 52 25

Participeren en politieke keuzes

Het woord dat bij het voorliggende themanummer uitstekend past, participeren: actief deelnemen aan de samenleving. Het woord kreeg tijdens Prinsjesdag een nieuwe impuls. Oorspronkelijk had Wim Kok al in 1991 over een participatiesamenleving gesproken: een derde weg tussen de gevolgen van de emancipatie met de individualisering enerzijds en de solidariteit en saamhorigheid anderzijds.

Onze samenleving is uitgroeit tot een consumptiesamenleving met veel Pavlov-reacties. We zijn niet gauw tevreden en als een politieke partij niet doet wat wij willen, dan keren we ons er vanaf en richten we een andere partij of beweging op. We reageren op alles zonder ons echt te verdiepen of te vragen hoe het precies zit. Kijk maar eens op al die websites waar je onder een pseudoniem kunt reageren. Maar ook in de zogenaamde praatprogramma's op tv, zeker die over voetbal, geldt:

'We zeggen alles, hoe grover des te beter, dat moet toch kunnen?' Wat dat betreft kan ik met Louis van Gaal meevoelen.

Participeren betekent onder meer ergens aan deelnemen. Aan een politiek debat bijvoorbeeld. En in een debat moet je kunnen incasseren en daar ontbreekt het nogal eens aan.

De KVLO heeft vanaf het eerste begin in haar bestaan het politieke debat gezocht. Keer op keer werden Tweede Kamerleden benaderd om hen van het belang van de lichamelijke opvoeding te doordringen. Dat lukte meestal goed, een welwillend oor en mooie zinnen in een debat, een prima 'management by speech'. En ook ministers beaamden het belang. Maar als puntje bij paaltje kwam gebeurde er naar onze opvatting (te) weinig en pakte ook de Tweede Kamer in de meeste gevallen niet echt door. In verschillende bijdragen in dit themanummer is dit te lezen. Maar dat is de geschiedenis, want ik zie lichtpuntjes en concrete resultaten dat de visie van de KVLO aan het landen is.

Groningen

Allereerst een mooi voorbeeld uit Groningen. Wethouder Dig Itha stelde in het Dagblad van het Noorden: 'Kinderen moeten op jonge leeftijd kennismaken met sport en bewegen want daar hebben ze hun hele leven profijt van. Sporten is gezond, goed voor de sociale ontwikkeling, bevordert de leerprestaties en voorkomt overgewicht. Daarom investeert de gemeente in tijden van bezuinigingen in het bewegingsonderwijs'. Het resultaat is dat er een pilotproject is gestart met een hoofdrol voor de vakleerkracht. Die geeft voortaan praktisch alle gymlessen op de scholen én gaat na schooltijd het sportaanbod verzorgen. Wat hierin ook belangrijk is wat een directeur van een basisschool zegt: 'Een hoge kwaliteit van de gymlessen is heel belangrijk. Kinderen moeten zo vroeg mogelijk goed leren bewegen. Dit draagt bij aan hun motorische en sociale ontwikkeling, hun gezondheid en hun prestaties op school'. Hieruit blijkt hoe onze boodschap die nadrukkelijk ook door partijen buiten de KVLO wordt uitgedragen, is geland en hoe de politiek hieraan uitvoering heeft gegeven.

Aan tafel

We zijn in Nederland goed in overlegtafels, poldermodellen en achterkamertjes. Meestal gebeurt dit als men er op voorhand niet uitkomt. Ik hou van het debat en vooral om te vernemen waarom iemand een bepaald standpunt inneemt. Wat we vaak zien is dat men een debat ingaat met een standpunt waarop men niet wil terugkomen. Dat is geen debat en draagt ook niet bij tot meningsvorming of een oplossing voor een vraagstuk. Als KVLO merken we in de vergaderingen waaraan we deelnemen dat de inhoud meer en meer belangrijker wordt en boven structuur- en belangendiscussies komt te staan. Men wil gezamenlijk iets bereiken in het belang van het kind. Wat dat betreft is de participatiegedachte niet alleen geland, maar wordt deze ook al op tal van plekken uitgevoerd!

Jan Rijpstra



COLOFON

Lichamelijke opvoeding

is een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) Redactieraad: Hilde Bax, Peter Barendse, Jan Faber, Frank Jacobs, Liesbeth Jans, Mark Jan Mulder, Berend Brouwer (VZ), Jorg Radstake en Sebastiaan Platvoet. Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 5,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. Handelsadvertenties: Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com. Verschijningsdata 2013: 25 jan., 22 feb., 29 maart, 26 april, 31 mei, 28 juni, 30 aug., 27 sep., 25 okt., 29 nov., 20 dec. Druk: Drukkerij Ten Brink Meppel, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855 111. Vormgeving+Opmaak: FIZZ reclame+communicatie, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246 162. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

De politieke actualiteit en het beleid van de KVLO

Politiek gezien staat er dit najaar veel te gebeuren. Staatssecretaris Dekker zal met een plan komen over hoe het kabinet haar ambitie voor 'meer uren gym in het PO' wil realiseren. De KVLO heeft daartoe een aantal maatregelen voorgesteld (zie verder in dit artikel). Daarnaast het probleem van de verschillende interpretaties van het amendement dat het aantal lessen LO regelt in het VO. De KVLO heeft bij OCW aangedrongen op een tweede evaluatie door de onderwijsinspectie, omdat wij op grond van vele berichten van leden werkzaam in het VO en enquêtes de sterke indruk hebben dat het aantal lessen vermindert.

Door: Sandra Roelofsen, Cees Klaassen en Jan Rijpstra

Tegen de achtergrond van de bezuinigingen in het PO en VO, zien we dat de wens van het kabinet en de Tweede Kamer om het bewegingsonderwijs te stimuleren en te borgen, in de praktijk lastiger is dan ooit te voren.

De KVLO is echter proactief en neemt de ambities van het kabinet voor meer en beter bewegen serieus. Wij werken nadrukkelijk samen met onze stakeholders, zoals PO- en VO-raad (werkgevers), om naar oplossingen te zoeken om scholen te helpen voldoende lessen bewegingsonderwijs te geven door bevoegde vakleerkrachten. Ons belang is op dat gebied gelukkig hetzelfde als die van de werkgevers: alle kinderen in Nederland goed leren bewegen!

Kwaliteit

De KVLO zet hoog in op de kwaliteit van het bewegingsonderwijs (liever twee uur door een bevoegde vakleerkracht, dan drie uur maar wat bezighouden). Lichamelijke opvoeding (physical education) is een kernvak en legt een duurzame basis voor een leven lang bewegen. Dat vraagt om vakmanschap, op motorisch gebied, maar vooral ook op pedagogisch en didactisch terrein. De KVLO heeft om die reden dan ook zwaar ingezet op een bijzondere leerstoel Lichamelijke Opvoeding die zij zo spoedig mogelijk bij de UU

wil instellen. In een unieke samenwerking met de zes ALO's en de Universiteit Utrecht wordt op dit moment de laatste hand gelegd aan de aanvraag. Onderzoek naar de mogelijkheden voor een (wetenschappelijke) master LO worden hierin ook meegenomen.

Dat sluit mooi aan bij de ambities uit het Nationaal Onderwijs Akkoord (NOA). De KVLO heeft zich via de FvOv bij de onderhandelingen over het NOA vooral sterk gemaakt voor de kwaliteit en professionaliteit van de docent.

Op 19 september jl. is in Lyceum Ypenburg in Den Haag het Nationaal Onderwijsakkoord ondertekend door de FvOv.

Het Nationaal Onderwijsakkoord

Het NOA gaat er vanuit dat op alle niveaus van het onderwijs de onderwijsgeevenden de meest cruciale rol spelen. Zij bekleden het kernberoep van het onderwijs en zijn de vormgevers van het kapitaal van de toekomst: de leerlingen, scholieren, studenten. Daarom moet het beroep aantrekkelijk worden gehouden: door een hoge kwaliteit te bieden, zeggenschap te geven aan de leraar en de school een aantrekkelijke werkplek te laten zijn. Voor hoge ambities is geld nodig en ondanks de zware economische tijden komt er een kleine miljard euro vrij voor het onderwijs. Bovenop € 689 miljoen voor investeringen, komt er een bedrag van € 204 miljoen extra aan prijsbijstelling vrij voor scholen. Ook komt er extra een bedrag van € 34 miljoen beschikbaar voor meer loonruimte in 2014 als de afspraken van het NOA voor 1 juni 2014 in de cao's worden opgenomen. De loonruimte van het onderwijspersoneel in 2014 stijgt hiermee tot maximaal 1,5%. Samen met de ruim 2% netto inkomensverbetering door het pensioenakkoord kan de koopkracht tot 3,5% stijgen. Ook de financiële waardering voor alle hardwerkende mensen in het onderwijs was voor de FvOv een belangrijk punt om het NOA te ondertekenen.

Met dit akkoord gaat het onderwijs terug naar de werkvloer. Onderwijsgeevenden krijgen het vertrouwen en de ruimte voor hun vak terug. Dat gebeurt onder meer



Jan Rijpstra



Cees Klaassen



Sandra Roelofsen

door het vastleggen van een professioneel statuut, waarmee de zeggenschap van de leraar en de teams verankerd wordt. Daarnaast wordt er ingezet op verhoging van de beroepsstandaard door een blijvende ontwikkeling en scholing te faciliteren in tijd en geld. Alle onderwijsgeevenden moeten in 2017 gekwalificeerd en bevoegd zijn voor het onderwijs dat zij geven en het volgen van een master wordt gestimuleerd. Aan de bevoegdheidseisen zelf wordt niet getornd, dat betekent dat de eerstegraads opgeleide LO'er overall kan lesgeven; wel kunnen werkgevers aanvullende eisen stellen bijvoorbeeld in het behalen van een master, al dan niet wetenschappelijk. Dat sluit mooi aan bij de ambities van de KVLO en het voortdurend bewaken van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs!

Er komt een nieuwe seniorenregeling en een overgangsregeling voor de huidige bapo. In de komende cao-onderhandelingen worden afspraken gemaakt over de nieuwe seniorenregeling en over overgangsregelingen, waarbij rekening wordt gehouden met de bestaande rechten van de huidige bapo-gebruikers. Pas wanneer

hierover overeenstemming bestaat wordt de huidige bapo-regeling vervangen door een nieuwe seniorenregeling. Een seniorenregeling die participatie- en kwaliteitsbevorderend is past bij de huidige moderne tijd. Door deze afspraken wordt voorkomen dat de bapo-regeling verdwijnt zonder dat daar een goede seniorenregeling voor in de plaats komt.

Niet alle werknemersorganisaties hebben meegedaan met het Nationaal Onderwijs Akkoord. De twee vakbonden (AOB en ABVA-KABO) die niet hebben meegedaan zeggen dat het onderwijs en de onderwijsgeevenden niks opschieten met het Nationaal Onderwijs Akkoord en de extra gelden een sigaar uit eigen doos zijn. De FvOv zet met het tekenen van het NOA juist in op het vrijkomen van de beloofde investeringen in het onderwijs en schroomt niet om daar afspraken en wederzijdse verplichtingen over aan te gaan met partijen. Nee zeggen en vasthouden aan (achterhaalde?) principes is volgens ons niet de goede weg naar een kwaliteitsverbetering en meer aandacht en nadruk op de onderwijsgeevenden. Met dit akkoord gebeurt dat naar de overtuiging van de FvOv nu ook echt!

Meer uren gym in het PO

Met de huidige koers van de KVLO is er gekozen voor een proactieve benadering van de politiek (Tweede Kamer), de ministeries van >>

Contact:

sandra.roelofsen@kvlo.nl
cees.klaassen@kvlo.nl
jan.rijpstra@kvlo.nl

OCW en VWS en andere betrokkenen binnen ons vakgebied. We willen steeds tijdig zoeken naar oplossingen en mogelijkheden om kinderen goed te leren bewegen in een veilig en pedagogisch klimaat. We nemen deel aan een groot aantal werkgroepen en overleggen en merken dat de deelnemers hieraan het belang van goede lichamelijke opvoeding onderschrijven.

Er zijn zes concrete maatregelen nodig

De KVLO begrijpt dat er voor het kabinet met de huidige economische crisis beperkte financiële middelen zijn om haar ambitie voor meer uren gym in het PO waar te maken, maar is ervan overtuigd dat zij met een aantal relatief goedkope maatregelen het tij van onvoldoende bewegingsonderwijs kan keren en zij daarmee juist op (zorg)kosten kan besparen door onder andere het terugdringen van het aantal sportblessures bij jonge kinderen.

Zes concrete maatregelen die dan nodig zijn:

- 1 Bewegingsonderwijs naast taal en rekenen op de kwaliteitsagenda van het PO plaatsen, zodat de inspectie kan toezien op de kwantiteit en kwaliteit van de lessen (minimaal twee uur voor alle kinderen in Nederland door een bevoegde vakleerkracht).
Gymnastiekonderwijs is een leervak dat nodig is om alle kinderen in Nederland brede motorische vaardigheden te leren opdat zij makkelijker en met zelfvertrouwen aansluiting vinden bij verschillende sporten en daarmee de kans vergroten op een actieve en een gezonde leefstijl. Gelet op het belang dat het kabinet daaraan hecht dient zij daar, naast taal en rekenen, serieus op toe te zien.
- 2 Labelen/oormerken van de financiële middelen die nu voor de huur van een gymlokaal (twee uur per week) in de lumpsum zijn gebracht.
- 3 Bij voorkeur inzetten van een vakleerkracht (ALO-opgeleid), of ten minste een vakspecialist (Pabo met aanvullende leergang) die voor meerdere groepen leerlingen gymnastiekonderwijs kan verzorgen (meer dan 50% van de taakomvang) al dan niet in samenwerking met een vakleerkracht.

Er zijn duidelijke aanwijzingen dat de kwaliteit van het gerealiseerde bewegingsonderwijs samenhangt met de vakdeskundigheid van de lesgevende leerkrachten hierbij. Zeker de helft van de basisscholen beschikt niet over een volledig bevoegde ALO-opgeleide leerkracht en bij een deel daarvan lijkt ook onderwijs gegeven te worden door niet bevoegde leerkrachten.¹ Voor veel groepsleer-

krachten, ook al hebben die zich aanvullend geschoold, blijft de gymles toch een heel andere 'tak van sport'. De 0-meting die de staatssecretaris van OCW in het voorjaar heeft laten uitvoeren op instigatie van de Tweede Kamer zal hierover binnenkort uitsluitsel geven. De KVLO pleit ervoor om de vakleerkracht of vakspecialist ook een taak in groep 1 en 2 te geven en groepsleerkrachten te

ondersteunen. Goed leren bewegen begint immers in groep 1 en 2. Daar zijn veel beweegmomenten mogelijk en kan in een vroeg stadium gesignaleerd worden of er motorische achterstanden zijn.

- 4 Scholen die de invoering van goed vakonderwijs lastig vinden, kunnen hulp krijgen van de onderwijsagenda SBGL waar experts op dit terrein voorhanden zijn.
- 5 Stimuleringsmaatregel voor de inzet van een derde uur, in samenwerking met de onderwijsagenda SBGL.
- 6 Zoals uit het onlangs verschenen rapport van VeiligheidNL blijkt, sporten en bewegen kinderen ook veel buiten de school en lopen ze ook daar blessures op. De KVLO wil daarom door overleg met de sportorganisaties stimuleren dat ook sportverenigingen bij de jeugd meer aandacht schenken aan brede motorische vaardigheden en gedegen begeleiding door pedagogisch geschoolde sportleiders. Daartoe zou het kabinet de inzet van vakleerkrachten als zogenoemde Buurt Sport Coaches (voorheen Combinatiefunctionarissen genoemd) bij de basisschool kunnen bevorderen, zodat kinderen enerzijds goed bewegingsonderwijs krijgen en anderzijds bij het sporten rondom de school, in de buurt, kunnen deelnemen aan een veelzijdig en pedagogisch verantwoord sportaanbod.

Actieve afdelingen

Maar alleen een landelijke inzet is niet voldoende. Juist op lokaal niveau is het belangrijk om onze stem via de afdelingen te laten horen. Met de overheveling van taken in de jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg naar gemeenten zullen hier mogelijkheden komen voor het stimuleren van lichamelijke opvoeding en sportbeoefening. De troonrede van koning Willem-Alexander noemde in dit kader de sport expliciet. Dit houdt in dat we meer dan vroeger de ontwikkelingen rondom ons vakgebied, in en buiten de school, plaatselijk op de voet moeten blijven volgen. Het gevaar wat om de hoek loert is dat men gemakkelijke oplossingen zoekt om bewegen en sport te stimuleren. Dat worden dan de 'leuke' bewegingsactiviteiten ('physical fitness'), korte kennismakingscursussen met allerlei 'leuke', trendy activiteiten waarbij het opvoedende aspect van de lichamelijke opvoeding uit beeld verdwijnt. En juist ook de pedagogische kant van ons vakgebied biedt kinderen zoveel meer!

Noot

- 1 Lucassen, Jo, Reijgersberg, Niels, Werff, Harold van der (2012). Evaluatie leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo: onderzoek onder pabo-opleidingen, scholen voor primair onderwijs en pabo-alumni. Utrecht: Mulier Instituut. ◀

Blijven investeren in bewegingsonderwijs

Waarom moeten gemeenten in bewegingsonderwijs blijven investeren? Welke opbrengsten mogen we verwachten van sport en bewegen op en rond de school? In het licht van de laatste ontwikkelingen in de politiek en naar aanleiding van onderzoek wordt de noodzaak om te blijven investeren duidelijk gemaakt.

Door: Jo Lucassen

Afgaand op allerlei recent nieuws, gaat de toekomst van het bewegingsonderwijs meer dan nu het geval is bepaald worden op lokaal niveau door scholen, gemeenten en andere belanghebbenden. De nieuwe directeur van de Vereniging Sport en Gemeenten verwacht bovendien dat gemeenten wel blijven stimuleren, maar minder geld en expertise inbrengen op het gebied van sport en bewegen. Van lokale organisaties en burgers wordt dan ook meer eigen inbreng verwacht. Veel zal afhangen van de manier waarop betrokkenen binnen een gemeente in staat zijn elkaar te vinden en de krachten te bundelen: scholen, de lokale overheid, sportaanbieders, ouders, jeugd- en buurtwerk.

Met de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 in zicht lijkt het nuttig nog eens op een rijtje te zetten wat van het vakonderwijs in lichamelijke opvoeding of bewegingsonderwijs eigenlijk mag worden verwacht. In het licht van de actuele bezuinigingsplannen is het nodig dat de beleidsbepalers worden overtuigd van de meerwaarde van goed bewegingsonderwijs en sportaanbod voor leerlingen op en rond de school.

Ik grijp daarbij terug op de Brede Analyse 2010 (Lucassen e.a. 2011) en het overzicht van Harry Stegeman uit 2007 en doe een poging dit met

FOTO: HANS DIJKHOFF



Actie uit 2006, Heel Nederland danst

recente onderzoeksuitkomsten te 'updaten'. Om die onderzoeken uitvoerig te evalueren en met elkaar te verbinden ontbreekt echter nu de benodigde tijd en ruimte. Dat houdt je nog tegood.

Wat is er mis aan het sport- en beweeggedrag van de schoolgaande jeugd?

De motorische vaardigheid van kinderen neemt af

Nederlandse kinderen uit groep 7 en 8 van de basisschool zijn significant minder fit dan hun leeftijdsgenootjes van dertig jaar geleden. Op een fitheidstest die ook in 1980 werd afgenomen scoorden ruim 2.000 kinderen veel slechter op alle fronten. Zij scoren slechter op kracht, snelheid, lenigheid en coördinatie (motorische vaardigheden). Zelfs als de kinderen met overgewicht niet worden meegeteld, blijken de 'gezonde' kinderen van nu niet opgewassen tegen de kinderen van toen (Collard 2010).

- 1 Veel jeugdigen bewegen onvoldoende volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Van de basisschoolkinderen haalt nog niet de helft de beweegnorm (2011: 42%, combinorm¹). Iets meer dan de helft van de middelbare scholieren haalt de beweegnorm (52%, Hildebrandt e.a. 2013). >>

Contact:

jo.lucassen@kvlo.nl

Kinderen in het basisonderwijs bewegen vrij veel en veelvormig. Bijna driekwart is lid van een sportvereniging, maar nog meer van hen sporten en bewegen ook zelf in de vrije tijd buiten. Nagenoeg alle kinderen nemen deel aan de lessen lichamelijke opvoeding op school en driekwart is ook regelmatig actief bewegend in de schoolpauze. Van de kinderen in het basisonderwijs loopt drie van de tien meer dan de helft van de week naar school en ruim de helft gaat fietsend.

Scholieren in het voortgezet onderwijs zijn minder actief. Dit is vooral zo bij het regelmatig sporten op het schoolplein en bij het zelf vrij buiten sporten. Ook zijn ze iets minder vaak lid van sportclubs. Aan de lessen lichamelijke opvoeding neemt niet meer iedereen trouw deel. Van de scholieren in het voortgezet onderwijs loopt maar een klein deel meer dan de helft van de week naar school (5%), maar fietst ruim driekwart minstens de halve schoolweek naar school. (SBS zie ook Trendrapport SGB 2013)

- 2 Sommige groepen jeugdigen hebben een achterstand in het leren bewegen die zij vaak niet meer inlopen. Onder bepaalde categorieën scholieren is de deelname aan sport- en beweegactiviteiten aanzienlijk lager, bijvoorbeeld leerlingen van het praktijkgericht vmbo, allochtone meisjes en kinderen uit gezinnen met een lage sociaal economische status en uit probleemwijken.
- 3 Kinderen die niet goed en voldoende leren bewegen, missen alle voordelen die daaraan zijn verbonden en lopen een groter risico op een ongezonde leefstijl. Sinds 1997 neemt overgewicht onder jeugdigen toe. Bij jongens betreft dit in 2010 13 procent (1997: 9%), bij meisjes 15 procent (1997, 12%) van de 1- tot 21-jarigen. Overgewicht komt aanzienlijk meer voor bij jeugdigen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Behalve overgewicht is voor de gezondheid van de jeugdigen ook de hoeveelheid sedentair en inactief gedrag van belang. Veel kinderen brengen een flink deel van hun (vrije) tijd zittend achter een computer of achter de televisie door.

Wat mogen we van goed leren bewegen op en rond de school verwachten?

De algemene doelstelling van het bewegingsonderwijs is de leerlingen bekwaam te maken voor *blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde* deelname aan bewegingscultuur. Het blijft van belang dat het onderwijs dit waardevolle domein van het menselijk leven voor alle kinderen

goed toegankelijk maakt. Maar het belang van deze vakimmanente doelstelling verdient steeds weer toelichting door te wijzen op de vakoverstijgende meerwaarde van sport en bewegen voor mensen. Borghouts (2009) en Bax (2010) wijzen in aansluiting op Bailey (2009) op de voordelen van sport en bewegen voor:

- gezondheid (gezonde leefstijl, preventie hart- en vaatziekten, diabetes, conditie van spieren en botten)
- psychisch welbevinden (eigenwaarde, stressvermindering)
- sociale ontwikkeling (participatie, samen bewegen, prosociaal gedrag)
- cognitieve ontwikkeling (concentratievermogen, leerprestaties)
- motorische ontwikkeling (motorische vaardigheid, talentontplooiing).

Daarnaast kan ook meerwaarde worden gerealiseerd op het niveau van de school in de vorm van een prettig schoolklimaat dat schooluitval en leerachterstanden beperkt.

Of deze meerwaarde van sport en bewegen door goed bewegingsonderwijs kan worden gerealiseerd staat echter niet zonder meer vast. Stegeman concludeert naar aanleiding van zijn diepgaande literatuurreview in 2007 dat de positieve effecten van deelname aan sport en bewegen op een enkel terrein onomstreden zijn (fysiek²), maar dat op andere gebieden geen sprake is van eenduidige evidentie. Wat wel vast staat is dat naast het bewegingsonderwijs ook andere settings een rol spelen in het leren goed en voldoende bewegen. Ten opzichte van 2007 is er ook enige vooruitgang geboekt in het verzamelen van 'evidence' voor de meerwaarde van bewegen op de door Stegeman onderzochte terreinen. Ik stip gerelateerd aan de onderzochte relaties enkele bronnen aan:

- 1 De relatie tussen de fysieke activiteit op school en de schoolprestaties in het algemeen. Reviews van Singh e.a. (2011), De Laat e.a. (2010), Martin (2010) en CDCP (2010) leveren nieuwe aanwijzingen dat (matige) fysieke activiteit via verhoogde aandacht en concentratie de schoolse resultaten bevorderen. Er is vastgesteld dat (meer) sport en beweging op school bij een gelijkblijvende totale onderwijstijd niet nadelig hoeft te zijn voor de schoolprestaties (CDCP 2010). Het gaat dan overigens ook om bewegen buiten de gymlessen bij pauzes, schoolsport en 'bewegen in de klas'. Jonker, Kramer, Elferink-Gemser & Visscher toonden aan dat sportbeoefening een positieve invloed heeft op het vermogen tot zelfregulering van leerlingen.
- 2 De positieve relatie tussen de fysieke activiteit op school en het sociaal-emotioneel functioneren van de leerlingen is verder onderstreept. Met name het onderzoek van Haerens op basis van de self-determination theory (SDT) naar de motiverende inrichting van bewegingsonderwijs toont aan dat de ontwikkeling van intrinsieke motivatie bij leerlingen een positieve invloed heeft op zelfbeeld en op blijvende sport- en beweegactiviteit. Ook Stuij e.a. (2011) bevestigen het belang van plezier- en competentiebeleving voor blijvend sport- en beweeggedrag.
- 3 De relatie tussen de fysieke activiteit op school en het sociale schoolklimaat. Er is beperkt nieuwe evidentie voor de veronderstelling dat deelname aan sport en bewegen onder voorwaarden (waaraan in het kader van het onderwijs bij uitstek kan worden tegemoetgekomen) bij kan dragen aan het bevorderen van pro-sociaal gedrag. Met name voor de mogelijkheden van vechtsporten in dit kader zijn nieuwe aanwijzingen Elling (2012).
- 4 De relatie tussen de fysieke activiteit op school en het schoolverzuim en de schooluitval. Op grond van de aanwijzingen ervoor dat een aantrekkelijk aanbod van sport- en bewegingsactiviteiten schooluitval en schoolverzuim kan beperken, zijn de laatste jaren verschillende interventies ontwikkeld die deels succesvol bleken (TNO 2012).

Welk aanbod van sport- en beweegactiviteiten op en rond school wordt feitelijk gerealiseerd?

In het basisonderwijs vormt het bewegingsonderwijs het meest frequente bestanddeel van de sport- en beweegactiviteiten. In het schooljaar 2009-2010 werd hierin overal gemiddeld 90 minuten les gegeven. Ruim een kwart van de scholen heeft extra aanbod voor motorisch minder begaafde leerlingen. Daarnaast worden zowel binnen als buiten schooltijd andere activiteiten aangeboden, maar niet door alle scholen en niet erg frequent. Zo bieden negen van de tien scholen schoolsport aan, maar slechts 27 procent

doet dit ten minste wekelijks. Ook pauzeactiviteiten worden bij een beperkt deel van de scholen regelmatig aangeboden (27%). Ten opzichte van 2006 zijn er geen grote veranderingen in het aanbod. Wel stellen meer scholen het schoolplein en de gymzaal na schooltijd open voor leerlingen. Ook in het voortgezet onderwijs vormt het bewegingsonderwijs de duurzame kern van het aanbod in 2010 van sport- en beweegactiviteiten op scholen. Gemiddeld krijgen scholieren 115 minuten les. Daarnaast komen sportoriëntatie- en keuze-activiteiten en sportdagen bij negen van de tien middelbare scholen voor. In dezelfde mate bieden de scholen buitenschoolse activiteiten aan (toernooien, clinics). Het openstellen van gymzaal of schoolplein buiten schooltijd gebeurt bij minder dan een vijfde van de scholen. Slechts 16 procent van de scholen biedt ten minste wekelijks buitenschoolse activiteiten aan.

Zijn overal de voorwaarden aanwezig om goed bewegingsonderwijs aan alle jeugdigen te geven?

Om veranderingen in het feitelijk gedrag bij de schoolgaande jeugd of in het aanbod te kunnen bereiken, zullen de voorwaarden daartoe aanwezig moeten zijn. Tot die voorwaarden rekenen we het voorhanden kader, de accommodaties, de samenwerking tussen lokale partijen en de inbedding in het (school)beleid.

1 De lesgevers

In 2012 werden bij 80 procent van de basisscholen voor de lessen bewegingsonderwijs groepsleerkrachten ingezet met een 'oude' brede bevoegdheid (behaald voor 2006). Ook zijn bij twee van de vijf scholen groepsleerkrachten met een nieuwe brede bevoegdheid hiermee bezig. De helft van de basisscholen werkt ook met een ALO-opgeleide. De combinatiefunctionaris speelt nog slechts een bescheiden rol. In verschillende onderzoeken is gebleken dat de kwaliteit van het gerealiseerde onderwijs als hoger wordt beoordeeld wanneer dit door een ALO-opgeleide wordt gegeven (Cito 2009, NICIS 2009, Lucassen e.a. 2012).

2 De accommodaties

Basisscholen maken in 2010 voor hun sport- en beweegactiviteiten vooral gebruik van de gymzaal en van het schoolplein, die vaak kosteloos beschikbaar zijn. Maar een kwart van de gebruikte gymzalen is in eigen bezit van de school. Ten minste de helft van de basisscholen sport ook op een openbaar grasveld en huurt daarnaast andere accommodaties (sportveld, sporthal, zwembad). De kwaliteit van veelgebruikte accommodaties wordt

als niet helemaal voldoende beoordeeld. De knelpunten zijn vooral dat de accommodatie te ver weg ligt (21%), ouderwets is (13%) of te duur is (8%). Ook de beschikbaarheid van goede materialen met name voor buitensport noemen twee van de drie basisscholen een belemmerende factor voor het goed verzorgen van sport- en beweegaanbod. Scholen voor voortgezet onderwijs maken gebruik van een grotere variëteit aan accommodaties en hebben ook meer accommodaties in eigen bezit. Ook huren scholen voor voortgezet onderwijs veelvuldig accommodaties (sportvelden, fitnesszalen, sporthallen, zwembaden). Van de gebruikte accommodaties scoort alleen de kwaliteit van de schoolpleinen gemiddeld een onvoldoende. Wel ervaren veel scholen andere knelpunten, zoals dat accommodaties te ver weg liggen (27%), te duur zijn (25%) of ouderwets ingericht (15%). Bij ruim een derde van de scholen vervallen wel eens activiteiten van het binnenschoolse aanbod vanwege gebrek aan geschikte accommodatie.

3 De lokale samenwerking - ketenvorming

Ten minste de helft van de scholen voor basis- en voortgezet onderwijs werkt daadwerkelijk samen met sportclubs, maar vaker op incidentele dan op structurele basis. Toch ziet ook een op de vijf basisscholen niets in samenwerking met sportclubs. Uit het onderzoek School, Bewegen en Sport³ blijkt dat nog geen 10 procent van de basis- en middelbare scholen op ten minste maandelijkse basis samenwerkt met een sportclub. Veel middelbare scholen werken ook met commerciële sportaanbieders samen, bijna 20 procent ten minste maandelijks.

Onder andere door de invoering van de verschillende impulsregelingen zijn her en der goede ervaringen opgedaan met lokale overlegvormen (Van der Werff 2012). De aanwezigheid van een combinatiefunctionaris op school komt vooral tot uiting in een iets breder aanbod van sport- en beweegactiviteiten binnenschools en vooral naschools. Basisscholen met een combinatiefunctionaris bieden in 2010 duidelijk vaker dan andere basisscholen tenminste wekelijks een buitenschools aanbod (34% om 26%) en werken vaker samen met sportclubs (66% om 47%).

4 De inbedding in het schoolbeleid

Scholen geven aan het belang van sport en bewegen in te zien, maar vertalen die visie (nog) niet altijd in concreet beleid. Driekwart van de ondervraagde schoolleidingen (PO en VO) hechtte in 2009 veel belang aan bewegen en sport als aandachtsgebied. Echter iets minder dan de helft van de scholen voerde een gericht stimuleringsbeleid op dit terrein, basisscholen iets vaker (43%) dan middelbare scholen (36%). Ook de resultaten van de recente ledenpeilingen naar bezuinigingen op het vakonderwijs LO geven wat dit betreft te denken. Drie van de tien basisscholen en vier van de tien VO-scholen bezuinigen op het vakonderwijs en daarbij speelt een andere prioriteit bij directie en bestuur in een deel van de gevallen mee.

Afrondend: er is veel te winnen met argumenten en goed bewijs

In dit stuk heb ik een beknopte update gegeven van de feiten die een rol kunnen spelen bij discussies over het belang van goed leren bewegen op en rond de school. Er zijn krachtige argumenten te noemen voor het handhaven en verbeteren van het bewegingsonderwijs op school. Maar er is ook nog het nodige te winnen wanneer alle aanwijzingen voor de opbrengsten van het vakonderwijs nog steviger met bewijs kunnen worden onderbouwd en de praktijk daarop ook goed weet door te bouwen.

Referenties: mail voor een lijst van aangehaalde literatuur naar de auteur.

Noten

- 1 Een jeugdige voldoet aan de combinorm wanneer deze dagelijks ten minste een uur matig intensief beweegt en/of op minstens drie dagen per week minimaal twintig minuten intensief beweegt.
- 2 De effectieve bijdrage van de lessen bewegingsonderwijs aan het behalen van de beweegnorm is overigens nog onderwerp van discussie (Borghouts 2008, 2009, 2010).
- 3 Stuij et al. 2011. ◀



Bezuinigingen treffen ook ons vak

In de huidige economische tijd wordt er op steeds meer scholen bezuinigd. Docenten bewegingsonderwijs (met een vast dienstverband) lijken vaak als eerste het veld te moeten ruimen. Schoolbesturen zijn van mening dat docenten bewegingsonderwijs niet breed inzetbaar zijn; in het PO kunnen gymlessen vaak ook worden gegeven door groepsleerkrachten met de bevoegdheid tot het geven van bewegingsonderwijs, aldus veel schoolbesturen. Veel van onze leden krijgen te horen dat er op school moet worden bezuinigd en dat men een aantal fte's zal moeten inleveren of dat er personeel moet verdwijnen.

Door: mr. Floortje van 't Wout

In beginsel mag jouw werktijdfactor niet eenzijdig naar beneden worden bijgesteld wanneer je werkzaam bent op basis van een vast dienstverband. Hiervoor dien je jouw instemming te verlenen. De procedure is per sector verschillend. Relatief de meeste ontslagen onder onze leden vinden plaats in het PO en VO; dit stuk gaat vooral over deze sectoren.

Voordat er daadwerkelijk personeel in rddf (risico dragend deel van de formatie) wordt geplaatst of boventallig wordt verklaard, geldt voor zowel het PO als het VO dat wordt geprobeerd tot een oplossing te komen, door individueel met werknemers in gesprek te gaan; bezien wordt wie er vrijwillig een aantal fte's wil inleveren of bereid is zijn/haar werkzaamheden op een andere school voort te zetten. Je bent niet verplicht hieraan mee te werken. Bedenk wel dat je je als goed werknemer positief dient op te stellen ten aanzien van redelijke voorstellen van de werkgever. Bedenk dat je een goede onderhandelingspositie hebt, wanneer je bereid bent vrijwillig mee te werken; denk aan onderhandelingen met betrekking tot reiskostenvergoeding, salaris, scholing, tussentijdse evaluatie of bijvoorbeeld een terugkeergarantie.

Overplaatsing kan ook plaatsvinden door middel van een frictielijst. Vraag in die situatie om inzage in de lijst en vraag naar de motivatie om jou op die lijst te plaatsen. Benadruk jouw belangen; bedenk dat op grond van artikel 10.6 cao PO en 17.2 cao VO de werkgever je kan overplaatsen zonder jouw instemming als er sprake is van formatietekort of bijvoorbeeld in door de werkgever met name genoemde zwaarwichtige omstandigheden.

Wanneer één en ander niet tot een oplossing leidt voor het formatietekort, zullen er 'gedwongen' ontslagen moeten vallen. In de cao PO bestaan daartoe twee mogelijkheden; ontslagbeleid (artikel 10.4 cao PO) en werkgelegenheidsbeleid (artikel 10.2 cao PO). Het bestuur moet hier een keuze tussen maken.

In het VO zal er op basis van artikel 17.1.2 en 3 en bijlage 7, wanneer op langere termijn gedwongen ontslagen bij ongewijzigd beleid niet te vermijden lijken, steeds sprake zijn van werkgelegenheidsbeleid.

Is voor *ontslagbeleid* gekozen, dan geldt de afvloeiingslijst, zoals die altijd al bestond en die per categorie werknemers (Op, OOP, directie) is ingedeeld. Het bestuur legt het bestuursformatieplan ter instemming voor aan de PGMR. Daarin staat dan ook hoeveel fte in het rddf wordt gezet. De rddf-plaatsing geldt in beginsel een jaar; in dat jaar zul je worden begeleid bij bijvoorbeeld omscholing, bijscholing of het vinden van ander werk. Het schooljaar daarop vindt, wanneer er nog steeds sprake is van een formatietekort, ontslag plaats op basis van de bestaande afvloeiingsregeling. Vraag naar de afvloeiingslijst als dit beleid bij jouw werkgever geldt en vraag naar de uitgangspunten (first in-last out).

Als er sprake is van *werkgelegenheidsbeleid*, leggen de vakbonden en het bestuur dit vast in een sociaal statuut. In het statuut wordt overeengekomen dat in geval van boventalligheid, het bestuur zo spoedig mogelijk contact opneemt met de vakbonden om het sociaal plan in werking te laten gaan.

Het sociaal plan kent twee fases van gemiddeld vijftien maanden per fase.

In de eerste fase wordt gekeken of er personeel is dat via scholing, detachering of outplacement aan een andere baan binnen of buiten het bestuur geholpen kan worden. Tevens ontstaat er dan ook vaak een vacaturestop en wordt een mobiliteitscentrum ingericht.

In de tweede fase wordt bekeken of er nog een probleem is en zo ja, hoe groot dat probleem is. Er worden objectieve afvloeiingscriteria afgesproken. Daarbij kan het personeel worden ingedeeld in leeftijds categorieën waar vervolgens per categorie ontslag plaatsvindt. Dit is het zogenoemde afspiegelingsbeginsel. Ook in deze fase worden alle mogelijke instrumenten ter voorkoming van ontslag ingezet.

Ontvang je een besluit tot plaatsing in rddf of een besluit waarin staat dat je boventallig bent verklaard en twijfel je over de rechtsgeldigheid hiervan; vraag bij de werkgever alle stukken op die aan het besluit ten grondslag liggen. Stuur de stukken naar de juridische afdeling van de KVLO. Zorg er in ieder geval voor dat de termijn voor het indienen van bezwaar niet ongemerkt verstrijkt.

Overigens is het altijd van belang dat je je met je vakgenoten inzet voor kwalitatief goed bewegingsonderwijs. Geef in het PO voorbeelden die laten zien dat een vakleerkracht geen extra geld hoeft te kosten maar extra kwaliteit en goede beeldvorming voor de school opleveren; bij alle berichten over teveel dikke kinderen en volwassenen kan de school juist goede sier maken met goed bewegingsonderwijs dat zorgt voor haar leerlingen! Probeer vooral mee te blijven praten! ◀



Praktijk katern



Nummer

9

Jaargang 101 - 25 okt. 2013

Lichamelijke Opvoeding



Sportspelen Fundament voor het ontwerpen van leerrijke spelsituaties (4)

Zwemonderwijs in beweging

Hoe volgen we de **ontwikkeling van leerlingen (1)?**

Kronum 'Join the Revolution'

Sportspelen

Fundament voor het ontwerpen van leerrijke spelsituaties (4)

In dit laatste artikel in een reeks van vier gaan we in op het ontwerpen van en lesgeven in leerrijke sportspelen. Daarmee sluit het aan bij eerdere conclusies dat leren spelen vooral in de spelsituatie plaatsvindt en niet daarbuiten. Tevens redeneert het dóór op de aanname dat de complexiteit van de activiteit maakt of reële en relevante beslissingen genomen kunnen worden door de leerlingen. Deze, meestal tactische, beslissingen moeten aanleiding zijn voor wat er geleerd kan worden in het spelonderwijs.

Door: Jeroen Koekoek, Wytse Walinga en Ivo Dokman

Aangepast en spelgecentreerd leren spelen

Het aangepast leren spelen vanuit een *Teaching Games for Understanding (TGfU)* benadering is mede ontstaan vanuit de klacht van docenten en sporttrainers dat geïsoleerde geëfende technieken in de spelsituatie vaak niet tot hun recht kwamen (Bunker & Thorpe, 1986). De oorzaak was dat het geleerde ver van de spelsituatie af stond en daarmee niet flexibel was. Bunker en Thorpe ontwikkelden om deze reden het TGfU curriculummodel. Daarmee deden zij een pleidooi voor leren spelen in een aangepaste situatie. De aanpassingen van de situatie moesten van dien aard zijn dat de betekenis van het spel overeind bleef. Loopstra (1983) omschrijft, met de theorie van betekenisgebieden, eenzelfde wens om activiteiten op maat te maken voor leerlingen. Door de ontwikkeling van de betekenisgebieden was er in ruime mate gelegenheid om binnen dezelfde spelproblematiek te ontwerpen. In het boek *Sportspelen* geven Koekoek, Dokman en Walinga (2011) het belang aan dat het spelaanbod vanuit een kenmerkend hoofdp probleem aangeboden wordt. Het spelen van aangepaste situaties is dan gericht op het steeds beter leren oplossen van de kern van de activiteit. De aanpassings-

principes die daarin ontstaan zijn echter niet richtingloos. Een tweede indicator voor de keuze in spelaanpassingen is namelijk het inspirerend vergezicht van de (sport)cultuur. Kenmerkend voor de praktische en theoretische ontwikkeling van kennis over sportspelen in het onderwijs is dat het maken van spelontwerpen centraal staat. Met andere woorden: een leerrijke spelsituatie is vooral contextgebonden, zonder vast omschreven beschrijvingen/regels met een docent die daar voortdurend op inspeelt.

Afstemmen op leermogelijkheden

Het doel van spelontwerp is het creëren van een context waarin leerlingen een kans krijgen op het doorlopen van alle fasen van het spel. Een docent wil vanuit leerplankundig oogpunt leerlingen in aanraking brengen met de hoofdbetekenis van het spel. Een goed voorbeeld is 'doelspelen'. In de praktijk is een docent meestal enthousiast over delen van het getoonde spel. Vaak is het echter een probleem om het totale spel goed te spelen waarin leerlingen tot goede kansen en vervolgens ook tot scoren komen. Spelontwerp moet er dus op gericht zijn dat al deze fasen aan bod komen. De kans om alle fasen te doorlopen in een spel moet niet voorbehouden zijn aan een enkele (goede) speler.

Spelbalansanalyse

Om deze doelstelling te realiseren wordt in *Sportspelen* een methodiek gebruikt die gericht is op spelbalans-analyse. Deze analyse (kwantitatief én kwalitatief) ondersteunt de docent in het nemen van een aantal stappen om tot een leerrijk spel te komen. De cijfermatige analyse geeft inzicht in welk percentage (tussen balbezit en score) het leerlingen lukt om alle fasen te doorlopen als aanvallers. Vanzelfsprekend geeft dat eveneens het aantal keren weer dat de verdediging dit succesvol weet te voorkomen. De kern van spelontwerp is gelegen in de variabelen die de complexiteit van het spel beïnvloeden. Sportspelsituaties kenmerken zich door het tegengestelde belang tussen aanval en verdediging. Voor spelsituaties met tegengesteld belang is goed ontwerpen extra ingewikkeld. Iedere aanpassing voor het ene belang heeft ook direct invloed op het andere. Het is om die reden belangrijk dat de docent de spelbalans in kaart brengt tussen deze twee belangen. Het tegengestelde belang in balans brengen is daarmee in feite een gezamenlijk belang. Aanvallers leren immers weinig wanneer de verdediging geen weerstand kan bieden en omgekeerd ontwikkelt een verdediging zich ook niet optimaal wanneer de aanval nauwelijks druk kan zetten. De



Leerrijke spelsituatie; tjoekbal

gebruikte methode is het bijhouden van tien keer balbezit (zie ook artikel 2 in deze reeks). Uitgangspunt is dat een leerrijke situatie in een onderwijscontext gebaat is bij het lukken van vier scores uit tien pogingen. Deze wens komt voort uit de gedachte dat er dan veel kans is dat meerdere leerlingen betrokken zijn in deze fasen. Bij een resultaat van minder (dan vier) scores worden, vanwege de beperkte lestijd in het onderwijs, de leerkanalen snel kleiner. Echter meer (dan vier) scores leidt vermoedelijk tot een demotivatie van de verdedigende partij.

Het is overigens goed denkbaar dat de docent, maar zeker ook de sporttrainer, deze verdeling anders ziet vanwege de specifieke kenmerken van hun eigen lessituatie. Ook kunnen doelstellingen verschillen waardoor op een andere manier wordt gekeken naar de mate van gewenste weerstand in een spel. De docent gebruikt vier pijlers waardoor in belangrijke mate de spelbalans beïnvloed kan worden:

- aantallen (van overtal naar gelijke aantallen)
- afmetingen (van groot speelveld naar een klein speelveld)
- aanvalsdoel (van een breed doel naar een smal doel)

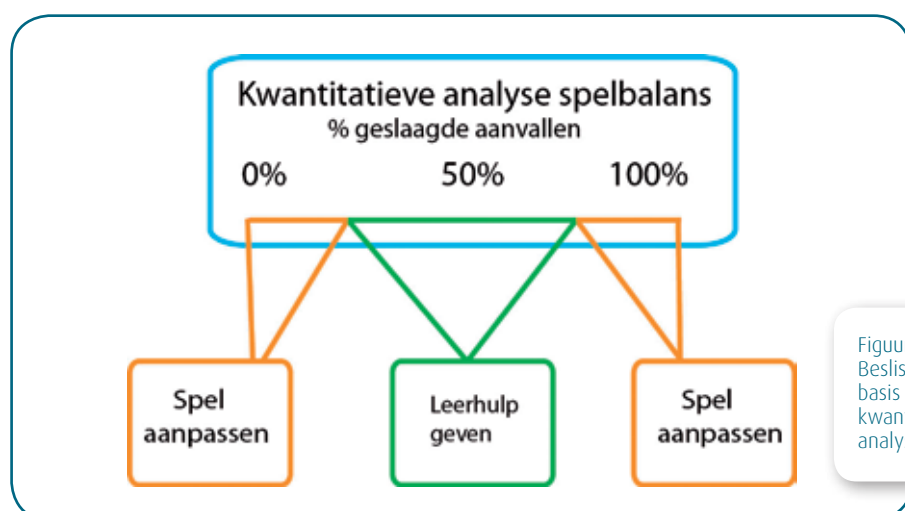
- speelwijze (van eenvoudige hantering en regelgeving naar complexe hantering en regelgeving).

De docent heeft de mogelijkheid om het spel aan te passen naar een meer of mindere complexe vorm voor de aanvallende rol. Om dezelfde reden kunnen deze aanpassingen worden gebruikt wanneer de spelactiviteit volledig uit balans is. Er is bijvoorbeeld sprake van een partij met negen scores uit tien pogingen. In dat geval ligt een spelaanpassing in het voordeel van de verdediging voor de hand. Wanneer een spel na een tijdje meer in balans komt en er is bijvoorbeeld sprake van twee á drie scores (of zes á zeven), dan

is het advies om met (in dit geval specifiek verbale) leerhulp het verschil in de balans op te heffen. Het om en om opheffen van een balansverschil tussen aanval en verdediging is het onderwijzen van een spelactiviteit dat verandert en verder toeneemt in complexiteit.

Analyseren via twee sporen

Parallel aan deze kwantitatieve analyse is het van belang ook rekening te houden met een kwalitatief proces. Dit proces moet zicht geven op de oorzaken van de balansverstoring. In eerste instantie kan dat door de fase vast te stellen waarin veel mislukking (verdedigend of aanvallend) optreedt. Zo >>

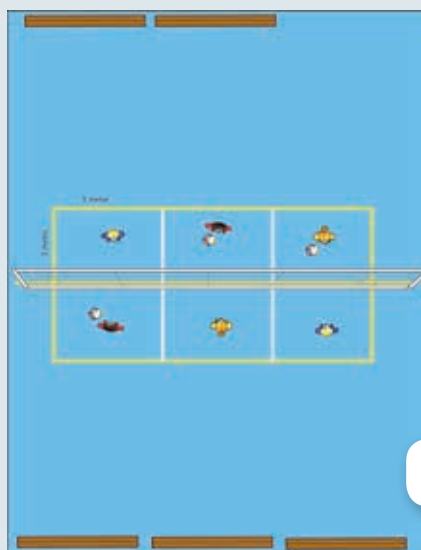


Figuur 1. Beslisboom op basis van een kwantitatieve analyse

Contact:

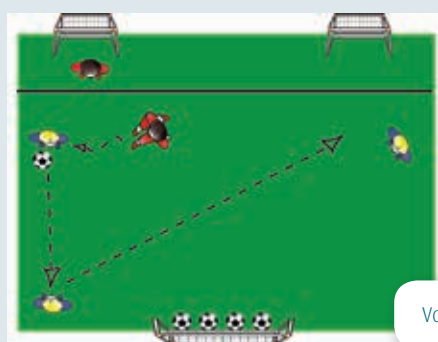
Jeroen Koekoek: jh.koekoek@windesheim.nl
Wytse Walinga: gw.walinga@windesheim.nl

Overzicht van de kernactiviteiten



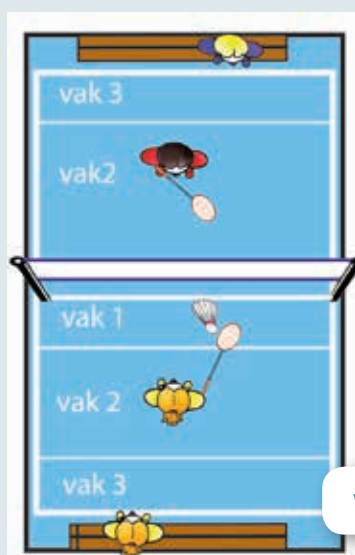
Volleybal één tegen één

Sportspel	Kenmerkende omschrijving
Volleybal 'one touch volley'	Binnen volleybal zijn er globaal twee lijnen waarlangs kinderen leren spelen: 1 het leren spelen in teamverband met vangregels die steeds complexer worden. 2 het in één keer doorspelen van een volleybal in een één tegen één situatie op een zeer klein veld. De tweede is uitgewerkt.



Voetbal 3 tegen 1 met één keeper

Voetbal '3 tegen 1 met één keeper'	In veel voetbalsituaties zijn vaak grote niveaunderschillen zichtbaar. Aanpassingen op veldbreedte, breedte van het doelbereik, aantal spelers en verdedigregels maken dat er rust in de opbouw van de aanval ontstaat en er gericht naar kansen gezocht kan worden.
--	--



Vakken-badminton

Badminton 'vakken-badminton'	Veel leerlingen komen al vanaf de start van badminton tot het oplossen van het hoofdprobleem. Het risico van badminton is dat het in de les vaak als 'bij-activiteit' wordt gespeeld. Het is belangrijk dat de docent nadrukkelijk aandacht besteedt aan tactisch beter leren spelen.
--	---

kan de conclusie in een doelspel zijn dat 'in de opbouwfase sprake is van veelvuldig balverlies'. Deze vaststelling geeft de docent inzicht om spelaanpassingen door te voeren of om leerhulp toe te passen. De spelaanpassingen zijn arrangement- of regelwijzigingen. De leerhulp bestaat veelal uit het bespreken/laten zien van speelmo-

gelijkheden. In het TGfU-model wordt dan vooral *tactical awareness* en *decision making* bedoeld. De tactische beslissing van een leerling om voor een specifieke speelmogelijkheid te kiezen wordt gevolgd door een technische uitvoeringseis. Dit is aanleiding voor de docent om daar aandacht aan te besteden.

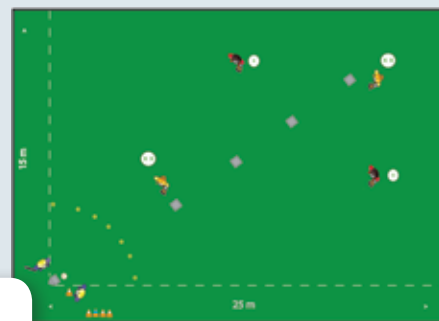
Structurering in de onderbouw VO

De docent kan aan de hand van deze analyse tot een geschikt en aangepast aanbod komen. Hoewel hiermee mogelijk wordt gesuggereerd dat methodische ordeningen overbodig of onnodig zijn, is het toch wenselijk om structuur aan te brengen in bestaande spelen en spelthema's. Daarmee biedt *Sportspelen* voor

Softbal

'hit and run'

Een slag en loopspel waarin 'eerste honk problematiek' op gedifferentieerde wijze aan bod komt. Deze activiteit verschuift uiteindelijk naar een aanbod van simpele insluitspelen.



Softbal hit and run

Handbal

'van handbalachtige spelen naar cirkelhandbal'

Handbalachtige spelen hebben een grote transferwaarde naar allerlei activiteiten binnen het gebied van passeren en onderscheppen. Door te starten met spelactiviteiten als cirkelbal en tjoekbal wordt een stevige basis gelegd om succesvol vereenvoudigd cirkelhandbal te leren.

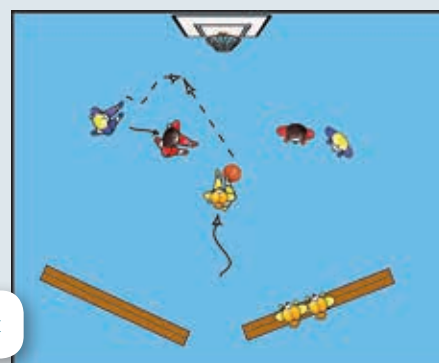


Cirkelhandbal

Basketbal

'3 tegen 2 op één basket'

De startactiviteit basketbal is een vereenvoudiging die leerlingen vooral gelegenheid geeft om met een afgenomen verdedigende druk te schieten op de basket. Basketbal blijft een complex spel waarvan sommige docenten menen dat het in een later stadium in het VO aan de orde moet komen. Waar in de sport de scores snel oplopen, is het in het onderwijs een flinke opdracht om een goede balanssituatie te creëren.



Basketbal 3 tegen 2 op één basket

Korfbal

'4 tegen 3'

Hoewel korfbal vanuit het inspirerende sportvergezicht bij uitstek gelegenheid kan geven om te spelen in gelijke aantallen kiest Sportspelen er voor om in eerste instantie met een overtal te spelen. Het lijkt er op dat de gemiddelde brugklas nog gebaat is bij rust in de opbouw. De vervolgsituaties bestaan wel uit gelijke aantallen, zodat de leerling ontdekt hoe het is om aan een directe tegenstander te ontkomen.



Korfbal 4 tegen 3

Tabel 1

zowel beginnende lesgevers als ook ervaren docenten inzicht in het aanbod van (direct) kansrijke activiteiten (tabel 1). Groepsdynamische en organisatorische aspecten van de les vragen veel aandacht. Aanpassingen aanbrengen in een te complex gekozen activiteit is ingewikkeld en kost veel tijd. Voorstructurering is dan ook bedoeld om docenten een activi-

teitomschrijving te bieden die past bij het gemiddelde niveau van een brugklas. Daarnaast beschrijft het boek per sportspel een vervolgsituatie die complexer van aard is. Een activiteit complexer maken is vaak minder ingewikkeld.

Jeroen Koekoek is verbonden als speldocent aan Hogeschool Windesheim (domein Bewegen en

Educatie; Calo).

Wytse Walinga is verbonden als speldocent aan Hogeschool Windesheim (domein Bewegen en Educatie; Calo).

Ivo Dokman is docent en eigenaar van L&Ving. Alle drie zijn tevens auteurs van het boek Sportspelen(2011). ◀

Zwemonderwijs in beweging



Zwemvaardigheid neemt af! Naar aanleiding van de presentatie van het onderzoek door het Mulier Instituut (22 augustus 2013) haalde dit onderwerp zelfs het achtuurjournaal. Het moet beter en het moet anders. Het is opvallend dat veel kinderen het zwemmen de rug toekeren na het behalen van het zwemdiploma A en B. Waarom? De verantwoording wordt al snel bij de ouders gelegd terwijl wij denken dat de school een belangrijke rol kan spelen via het bewegingsonderwijs. Door veelzijdigheid van het beweegaanbod en het bijhouden en uitbouwen van zwemvaardigheden in het BO en VO voor alle leerlingen.

Door: René Dekker

Een nieuw initiatief

Op de Calo hebben wij (Johan Harlaar en René Dekker) in samenwerking met Geert Kuipers (van zwembad Bad Hesselingen in Meppel) een nieuw en uitdagend concept bedacht: Swim2Play. Lessen die gegeven worden in een didactisch kader waarbij recht wordt gedaan aan de sociaal-emotionele en motorische ontwikkeling van het kind. Een moeder vertelt in het journaal nog wel voor B te gaan. C komt alleen in beeld als haar dochter het leuk vindt. Veel ouders laten het C-diploma dan ook voor wat het is.

Juist daar zit de crux! Er worden initiatieven genomen om te komen tot een andere diplomalijn onder andere door de KNZB. Belangrijk is met welke doelstelling je nieuwe activiteiten ontwikkelt; innovatie of oude wijn in nieuwe zakken. De discussie lijkt te gaan over de aanvangsslag schoolslag of borstcrawl, met daaraan gekoppeld of het kind het zwemdiploma in twaalf maanden haalt (zwem ABC) of in tien maanden (KNZB diploma). Daar slaan beide partijen -in onze ogen- wederom de plank finaal mis. Het leertempo wordt niet bepaald door het diploma maar door de mogelijkheden van het kind. Het eeuwige dilemma in het waterrijke Nederland: leren zwemmen, staat gelijk

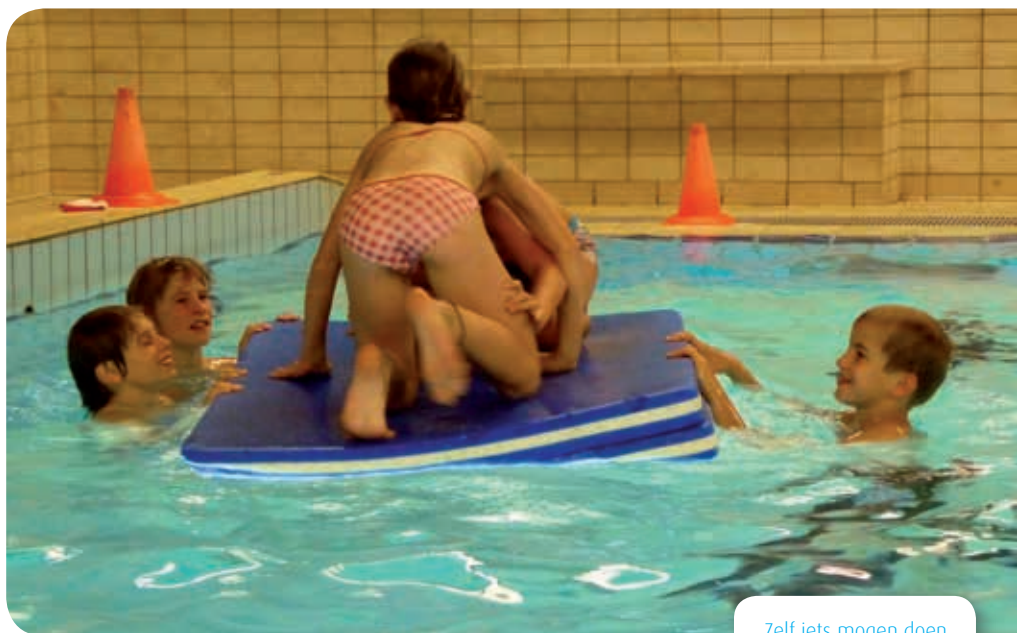
aan het leren van complexe zwemtechnische vaardigheden op een te jonge leeftijd.

Swim2Play

Om kinderen in staat te stellen in eigen leertempo, op eigen niveau, plezierig en veelzijdig in het water te bewegen, kiezen wij voor een andere benadering, zonder koppeling aan een zekere tijd. Wanneer de activiteiten duurzaam worden uitgevoerd, zullen

vaardigheden als toerusting voor langdurige deelname aan de bewegingscultuur (vrije tijd en gezondheidsaspecten) en de veiligheid vergroot worden. Spelen in het water is meer dan de laatste vijf minuten van de les zelf 'iets' mogen doen.

Deze andere benadering heeft geleid tot de ontwikkeling van leerlijnen. Daarmee is het onze doelstelling het zwemonderwijs



Zelf iets mogen doen

als 'natte gymles' te laten terugkeren in het beweegaanbod van de school, bij voorkeur gegeven door vakcollega's en niet door instructeurs.

Daarbij komen gedurende de hele basisschoolperiode leerlingen een x-aantal weken zwemmen. Differentiatie en op niveau gekozen activiteiten zorgen ervoor dat ieder kind kan participeren. Swim2Play draait inmiddels al twee jaar als pilot in Meppel en een jaar in Zwolle. Met groot succes! Dit cursusjaar doen 1500 leerlingen in het basisonderwijs uit Meppel en bijna 400 uit Zwolle op vrijwillige basis mee. Daarmee aantonend dat deze scholen Swim2Play belangrijk vinden voor de ontwikkeling van hun leerlingen. Tijd om ons idee met de vakwereld te delen.

Leerlijnen binnen Swim2Play

In het vereenvoudigde schematische overzicht (zie schema 1) zijn de leerlijnen en bewegingsthema's geordend. Alle activiteiten die spelenderwijs worden aangeboden vallen onder een of meerdere leerlijnen. De lesgever bepaalt welke thema's per les aan de orde komen. Door te werken met het meer groepjesles-idee komen wij tegemoet aan de wensen van de deelnemers. De activiteiten zijn betekenisvol en sluiten aan bij de ervaringen en de belevingswereld van kinderen.

Slootveilig – zwembadvaardig – meer waardig

De doelen zijn geënt op: (1) veiligheid en (2) toerusting, veelzijdigheid en plezier of beleving. Naast het veilig maken van zichzelf en de ander moeten deelnemers in staat worden gesteld op eigen manier of wijze deel te nemen aan de activiteit. Hierdoor zal het plezier en de beleving toenemen. Vanuit dit perspectief zal het kind bereid zijn, zijn (motorisch) leerproces te optimaliseren. Deelname aan andere bewegingsvormen in het water zullen worden uitgebreid (ontplooiing). Door activiteiten ook meer te richten op gezamenlijkheid leert het kind met anderen te organiseren. Vakdidactisch spreken wij van de trits: Loopt 't - Lukt 't - Leeft 't zowel voor de lesgever als voor de deelnemers.

Eindtermen

Het beschrijven van eindtermen heeft tot doel de niveaus van betekenisvolle activiteiten te benoemen en verduidelijken. De eindtermen zijn dan ook op de twee bovengenoemde aspecten gebaseerd. Bij het



FOTO: RENE DEKKER

Natte gymles

aanbieden (pedagogische kwaliteit van de lesgever) moet de activiteit op het niveau van de deelnemer(s) worden aangeboden om er plezier aan te kunnen beleven. De luk-factor is daarbij van groot belang. Er wordt rekening gehouden met de methodische opbouw richting de eindtermen waarbij het mogen genieten van dat wat lukt niet uit het oog wordt verloren. Een 100% veiligheidsgarantie

is daarin niet te geven, maar door rekening te houden met de diverse leertempo's van de deelnemers wordt een goede stap gemaakt.

Slootveilig geeft aan dat de deelnemer in en om het huis zich moet kunnen redden, dat wil zeggen in ondiep (tot schouderhoogte) water. De termen laten zien welke vaardigheden de leerlingen beheersen. >>



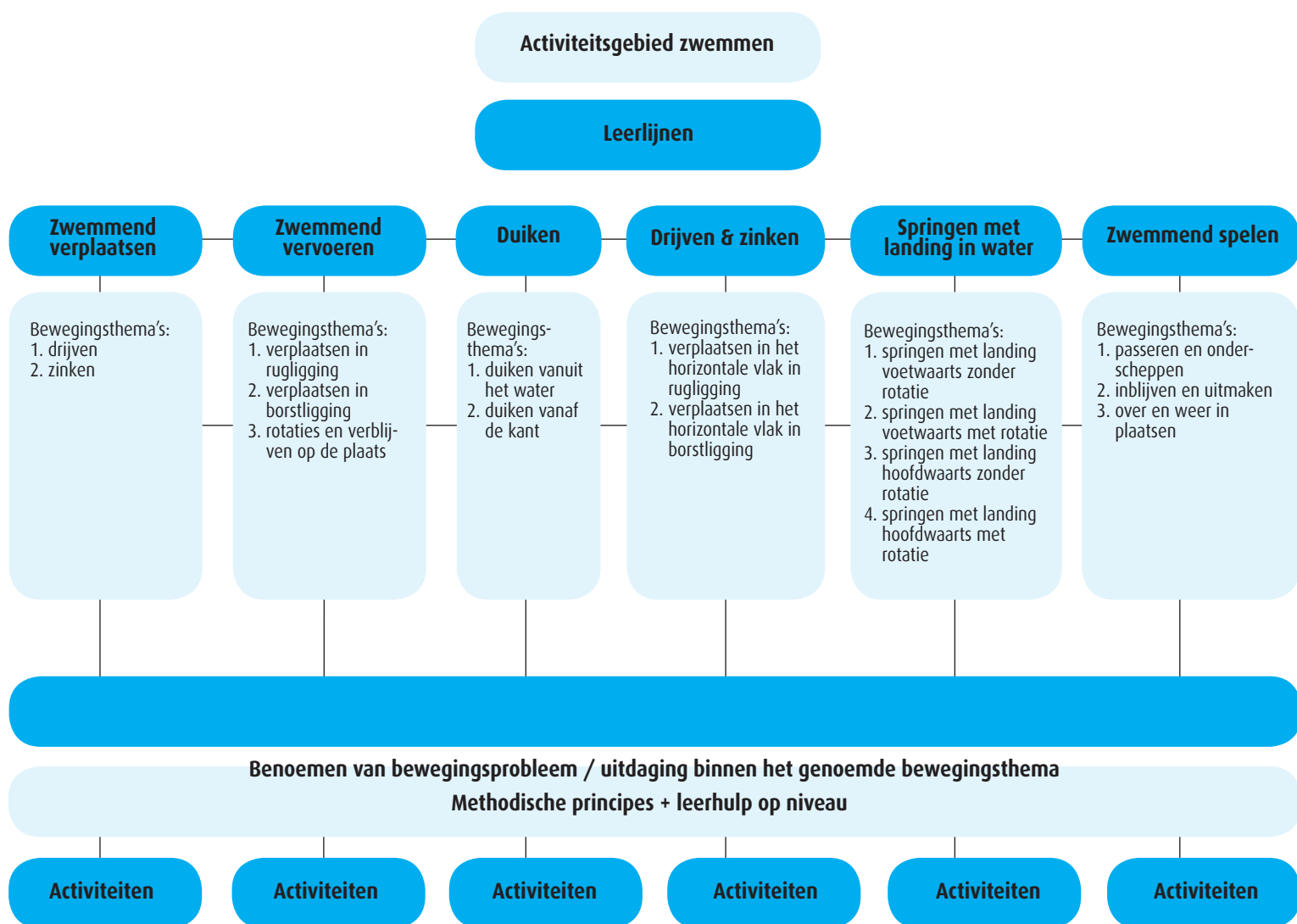
Andere bewegingsvormen in het water

Contact:

r.dekker@windesheim.nl

Schema 1 schematische weergave

leerlijnen Swim2Play



Zwembadvaardig houdt in dat de deelnemer zichzelf en de ander moet kunnen redden: dat wil zeggen in helder water tot een diepte van 3.50 meter. Niet alle activiteiten kunnen in het zwembad gesimuleerd worden, bijvoorbeeld donker water. Echter het niet in paniek raken leidt tot een grotere mate van veiligheid. De opgedane vaardigheden kunnen ook toegepast worden bij buitensportactiviteiten.

Meerwaardig betekent dan ook een uitbouw van activiteiten die, geoefend in het zwembad, uitgevoerd kunnen worden. Op deze manier kan bewegingsonderwijs goed aansluiten op naschoolse-, buitenschoolse- en verenigingsactiviteiten zoals bijvoorbeeld een zeil- of surfkamp.

De beschreven eindtermen zijn voor deelnemers, ouders en lesgevers herkenbaar. Zonder tot een indeling van leeftijd te komen zijn in de beschrijving een aantal basisvaardigheden opgenomen. De eindtermen zijn geen losse op zich staande onderdelen maar worden getoetst als totaalbeweging. De niveaus geven aan op welke wijze een deelnemer in staat is zichzelf en/of een ander te helpen.

Voorbeeld van slootveilig

Een deelnemer is slootveilig wanneer aan de volgende eisen wordt voldaan:

'Zomerperiode'

Ongecontroleerd in het water vallen waarna de deelnemer zich moet kunnen omdraaien (longitudinale- of lengte-as en

transversale- of breedte-as) en verplaatsen naar de kant over een afstand van maximaal drie meter. Waterdiepte kent drie niveaus: knie-, heup- en schouderdiepte. De deelnemer moet ook in staat zijn daarbij een ander te helpen.

'Winterperiode'

Ongecontroleerd door het 'ijs' (wak) zakken waarna de deelnemer zich onder het ijs kan oriënteren en in of naast het wak (afstand 2 meter) boven kan komen. Daarna verplaatst de deelnemer zich naar de kant over een afstand van maximaal drie meter. Waterdiepte kent drie niveaus: knie-, heup- en schouderdiepte. De deelnemer moet ook in staat zijn daarbij een ander te helpen.



Andere bewegingsvormen in het water

Voor de zomer- en winterperiode zijn drie niveaubeschrijvingen beschreven.

Veiligheid

Voor het aspect veiligheid ter vermindering van het verdrinkingsgevaar bestaat geen universele omschrijving. Hogg, Kilpatrick en Ruddock (1983) benadrukken twee essentiële aspecten van in het water competent ('water competence') zijn:

- kunnen drijven om te kunnen ademen
- kunnen stuwten voor mobiliteit.



Slotveilig



Niveau 1



Niveau 2



Niveau 3

Langendorfer en Bruya (1995) stellen dat watercompetentie meer is dan vaardigheden om te kunnen zwemmen. Naast vaardigheden beschikt de deelnemer ook over kennis van wateractiviteiten.

Net als Brenner (et al., 2006) stelt Swim2Play dat het zich kunnen verplaatsen in het water een noodzakelijke vaardigheid is van de watercompetentie in het kader van vermindering van het verdrinkingsgevaar (slotveilig, als eerste stap). Beter is te spreken van een set van overlevingstechnieken om verdrinking te voorkomen.

Eens geleerd altijd geleerd? Helaas niet! Uit het onderzoek 'Can you swim' van Moran (et al., 2011) (1) onder twee groepen deelnemers (17-19 jaar en 20-29 jaar) in vier landen blijkt namelijk dat er bij afstandswemmen (vijftien minuten) en het kunnen drijven (langer dan twee minuten) een significant verschil is tussen vooraf verwachte en in de praktijk werkelijk gemeten vaardigheid of competentie. Deze onderschatting van vermeende vaardigheden noodzaakt het onderwijs zwemmen op te nemen in het

kerndoelen. Laten we ons wel blijven richten op de kwaliteit van ons vak waarvan zwemmen een waardevol onderdeel is. In het NRC stelt de KVLO bij monde van onze voorzitter Jan Rijpstra dat het zwemonderwijs ook buiten schooltijd kan plaatsvinden door opgeleide instructeurs. Wij vinden dat zwemmen een volwaardig activiteitsgebied is binnen het totale beweegaanbod van de LO. Nemen wij als vakwereld (en opleidingsinstituten) genoeg met het feit dat ons onderwijs gegeven wordt door instructeurs? Zwemmen wij tegen de stroom in of kiest onze vakwereld voor verbetering van de kwaliteit en werkgelegenheid? Laten de opleidingsinstituten (ALO's) vooral ook een kennisbasis zijn, die wij ook overeind willen houden!

(1) Moran, K. et al., (2011), "Can You Swim", in "International Journal of Aquatic Research and Education", 2012, 6, bladzijde 122 – 135

René Dekker

Docent zwemmen hogeschool Windesheim
Zwolle

Domein Bewegen en Educatie – Calo

Korte cv:

René Dekker

Bondscoach zwemmen KNZB (1993-1998)

Chef d'équipe / teammanager zwemmen KNZB
(2004-2005 en 2009-2012)

Vakleerkracht BO gemeente Deventer 1983-1999

Docent LO en brugklascoördinator Isendoorn
College Warnsveld 1999-2003

Docent zwemmen en methodiek/didactiek Calo
Zwolle 2002 ◀■

programma van het bewegingsonderwijs over de totale lengte van de onderwijsduur (5-18 jaar). Dit is de enige manier om deze vermeende en werkelijke competentie bij jong volwassenen bij elkaar te brengen. Het in duurzaamheid aanbieden van het activiteitsgebied zwemmen vertelt de deelnemer hoe de vaardigheden onderhouden of uitgebouwd kunnen worden.

Vakwereld

Uiteindelijk bepaalt het bevoegd gezag of en wat er aangeboden wordt tijdens onze lessen LO, passend binnen de kaders van de

Hoe volgen we de *ontwikkeling* van *leerlingen?* (1)

Leerlingvolgsysteem in de praktijk

De Lichamelijke opvoeding nummer 6 van 2011 had als topic Leerlingvolgsystemen. Daarin zijn voorbeelden beschreven van leerlingvolgsystemen in de praktijk. Van het TNO verscheen een artikel over hoe leerlingvolgsystemen (lvs'en) er uit zouden moeten zien en zij kwamen met aanbevelingen. Hoe zijn de ontwikkelingen sindsdien? Zijn de aanbevelingen in te passen in de praktijk van de LO-les? Kun je waarnemingen in de LO-les gebruiken als signalering?

Door: Maarten Massink

Doelen van lvs'en

In 2008 is een Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs opgesteld door het ministerie van OCW met daarin doelen vermeld. Door het inzetten van sport- en beweeginterventies worden vier doelen nagestreefd:

- 1 *bewegen*, het halen van de beweegnorm door de jeugd van 4 tot en met 23 jaar
- 2 *gewicht*, tegengaan van overgewicht
- 3 *schooluitval*, het volgen en aanpakken van schooluitval

- 4 *talentontwikkeling*, sporttalenten laten doorstoten naar de top.

Er zijn door TNO zeven bekende lvs'en bekeken op de genoemde doelen (JUMP-in Amsterdam, Beweeg ABC van het Cito,



Beweegnorm: 60 minuten matig intensief bewegen per dag

Nationaal Talentvolgsysteem van NOC*NSF, Talentvolgsysteem, DUTSROC van ROC West-Brabant, De Overstap uit regio Apeldoorn). Ieder systeem richt zich op het volgen van één, hooguit twee van de genoemde doelen. Geen van deze systemen bleken op alle vier doelen de ontwikkeling van leerlingen bij te houden.

Tevens concluderen de onderzoekers dat vijf andere lvs'en zich richten op beweeggedrag als motorische vaardigheid (Bewegen en spelen, Novibols, Beleves, Vaardigheidproeven en planmatig bewegingsonderwijs). TNO wil beweeggedrag vooral uitgedrukt zien in het voldoen aan de beweegnorm: iedere dag tenminste 60 minuten matig intensief bewegen.

Aanbevelingen

Hieruit blijkt dat TNO niet in eerste instantie gericht is op het uitdrukken van ontwikkelen beweeggedrag in termen van kwaliteit maar in termen van kwantiteit. Dit blijkt ook uit hun drie aanbevelingen voor het opzetten van lvs'en:

- 1 taak voor scholen om het bijhouden van motorische ontwikkeling uit te breiden met een module waarin beweeggedrag (lees bijhouden van het halen van de beweegnorm) wordt gevolgd
- 2 het ontwikkelen van een uniform lvs met een relevant meetinstrument voor met name de motorische ontwikkeling
- 3 een lvs dat toepasbaar is op verschillende doelgroepen/leeftijdsgroepen zodat longitudinaal monitoren mogelijk is.

TNO-wens en de onderwijsrealiteit

Hebben TNO en de onderwijspraktijk een boodschap aan elkaar? Kunnen we



Leerlingen volgen, elkaar observeren

in de praktijk van het bewegingsonderwijs de aanbevelingen van het TNO inpassen? En kunnen wij vanuit de praktijk van het lesgeven een bijdrage leveren aan het duiden van de motorische ontwikkeling in termen van bewegingskwaliteit? Dat zijn interessante vragen om over na te denken.

Beweeggedrag

Bewegingskwantiteit; de beweegnorm

De taak die TNO stelt voor het onderwijs is de motorische ontwikkeling mede te duiden op beweeggedrag waarbij ze bedoelen het voldoen aan de beweegnorm. Aan de andere kant kan het TNO wellicht kijken naar mogelijkheden die het bewegingsonderwijs

biedt in het duiden van bewegingskwaliteit. Dit betekent in het eerste geval dat docenten LO onderzoeken of hun leerlingen voldoen aan de beweegnorm. In het tweede geval betekent het dat observaties en beoordelingen van LO-docenten worden meegenomen in het aangeven van de bewegingskwaliteiten van leerlingen.

In de praktijk komt het er op neer dat bijvoorbeeld LO-docenten leerlingen bevragen op hun beweeggedrag in termen van hoe vaak ze matig intensief bewegen per dag en dit vergelijken met de beweegnorm. Dit vraagt om een goede vragenlijst als meetinstrument. Zwakke plek blijft daarbij >>

Contact:

m.massink1@upcmail.nl

de betrouwbaarheid als leerlingen dit zelf moeten invullen.

Bewegingskwaliteit; het Basisdocument

Voor het aangeven van de beweegkwaliteit kan gebruik gemaakt worden van het Basisdocument voor bewegingsonderwijs voor zowel het primair onderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Hierin staan tal van bewegingssituaties beschreven (kernactiviteiten) die leerlingen tegenkomen in het bewegingsonderwijs en waarbij vier deelnameniveaus worden beschreven die aangeven of leerlingen deelnemen op zorg-, basis-, vervolg- of gevorderdniveau. Uit de kernactiviteiten zou een keuze gemaakt kunnen worden zodat een set kernactiviteiten wordt afgesproken waar LO-docenten hun leerlingen op volgen op het gebied van spel, atletiek, turnen, bewegen op muziek, zelfverdediging en zwemmen. Deze standaard van kernactiviteiten krijgt dan de status mee van ontwikkelingsindicatoren die naast de beweegnorm gehanteerd worden om ook een kwalitatieve indicatie te hebben van het beweeggedrag.

1	Zorg	Onbewust onvaardig; beweegt niet goed en weet niet hoe te handelen
2	Basis	Bewust onvaardig; beweegt nog niet goed maar weet hoe te handelen
3	Vervolg	Bewust vaardig; beweegt goed maar moet aandacht bij de beweging houden
4	Gevorderd	Onbewust vaardig; beweegt goed en heeft aandacht vrij voor extra's

De toetsvoorbeelden BSM en LO2 zijn voor de bovenbouw voortgezet onderwijs en gaan uit van dezelfde filosofie wat betreft bewegingskwaliteitsduiding met een vierpuntschaal. Door gebruik te maken van deze documenten is een doorgaande screening van primair onderwijs tot bovenbouw voortgezet onderwijs mogelijk.

Deze vierpuntschaal heeft als uitgangspunt de mate van automatisering van een beweging in een bewegingssituatie. De mate van automatiseren geeft hierbij de ontwikkeling van de motorische vaardigheden aan. Het SLO is nu bezig met het project Evaluatie van deelnameniveaus waarin gekeken wordt of de voorgestelde deelnameniveaus van het basisdocument VO haalbaar zijn in de praktijk. Een andere vraag is in hoeverre

de beoordelingen van de verschillende beoordelaars met elkaar overeenkomen. De uitkomst van dit onderzoek kan bijdragen aan de erkenning van deze kernactiviteiten als bewegingskwaliteitindicatoren.

Overgewicht

Het is de vraag of je bewegingsonderwijs ten dienste moet stellen van het terugdringen van overgewicht. Hoewel deze resultaten wel 'lekker' meetbaar zijn, blijft het verbeteren van de minder objectief meetbare beweegkwaliteit van leerlingen hoge prioriteit hebben als het gaat om perspectiefrijke introductie in de bewegingscultuur. Een doelstelling die sinds de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw werd uitgesproken en nog steeds hoog in het vaandel staat van LO. Dat neemt niet weg dat je als school (docent LO)



FOTO: HANS DIJKHOFF

Uitval registreren; iedereen aanwezig?

overgewicht bij leerlingen kunt constateren/ meten/monitoren en mee kan nemen in je lvs, en daar aandacht voor kunt vragen bij de leerlingen en hun ouders.

Schooluitval

Docenten LO houden meestal nauwkeurig hun absentie bij. Zodra er verzuim ontstaat, kondigt zich dat aan in de LO les. Onregelmatig meedoen in de LO les, niet lekker in je vel zitten, last hebben van blessures, spullen vergeten, problemen in de sociale omgang zijn vaak voorboden die zich vroegtijdig in de LO-les manifesteren. LO-docenten maken hier vaak melding van in rapportvergaderingen. De LO-docent kan een vooruitgeschoven post zijn in het systematisch bijhouden van deze aspecten en vroegtijdig signaleren en in gesprek gaan met leerlingen.

Talent

In de praktijk van het bewegingsonderwijs betekent dit dat je leerlingen die veel bewegingskwaliteit laten zien op één of meerdere kernactiviteiten, bevraagt op hun sportverleden en -heden. De eerste logische doorverwijzing is dan naar de lokale club of vereniging. Dit vraagt van de docent kennis van, en contacten met het lokale en regionale club- en verenigingsleven. Maar dit vraagt vooral ook betrokkenheid bij de leerling en met de leerling (herhaaldelijk) in gesprek gaan over zijn uitzonderlijk talent en het uitbouwen daarvan. Wat hierbij helpt is een overzichtslijst waarin leerlingen aangeven welke (sport) activiteiten ze doen na schooltijd, al dan niet bij club of vereniging. Hierbij kunnen leerlingen ook aangeven hoeveel uren ze sporten (matig intensief bewegen) per dag/week, en hen zodoende leiden naar het vergelijk met de beweegnorm.

Samenvattend

In een topicartikel van LO 6 uit 2011 beschrijven onderzoekers van TNO welke doelen een lvs zou moeten dienen. In dit artikel heb ik aangegeven waar aansluitingskansen liggen voor de bewegingsonderwijspraktijk en waar knelpunten liggen.

Kansen voor lvs op basis van waarnemingen in de bewegingsonderwijspraktijk.

1 Beweeggedrag.

- Bijhouden van kwaliteit van bewegen waarbij het gebruik van de Basisdocumenten bewegingsonderwijs PO en VO en de voorbeeldopgaven voor BSM en



FOTO: ANITA RIEMERSMA

Talent opsporen en ontwikkelen

LO2 een richtinggevende rol kunnen spelen.

- Bijhouden van de kwantiteit van bewegen en vergelijken met de beweegnorm. Met een vragenlijst leerlingen confronteren met hun kwantitatieve beweeggedrag.

2 Overgewicht

- Bijhouden van gewicht en integraal aanpakken van overgewicht door notitie te maken van gewicht en lengte en mogelijk andere fitheidskenmerken als kracht, lenigheid, coördinatie en duurconditie (resultaten op eurofittest, coopertest, shuttleruntest) gedurende een aantal jaren.

3 Uitval

- Bijhouden van absentie en registreren en tijdig signaleren van slecht welbevinden van leerlingen in fysiek maar ook in sociaal opzicht.

4 Talent

- Bijhouden van mogelijke interesses en talenten (alle leerlingen) en sportverleden en -heden en mogelijk doorverwijzen naar lokale en regionale netwerken.

In een volgend artikel wordt ingegaan op het bijhouden van deze administratie die is gekoppeld aan een volg- en beoordelingssysteem. ◀

Kronum

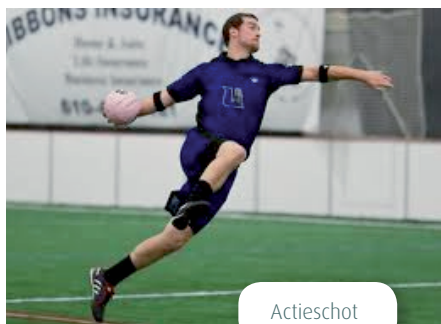
‘Join the Revolution’

Kronum is een nieuwe sport die perfect past bij de moderne sportontwikkeling. Kronum is ontworpen voor de moderne atleet. Het past perfect in een lichamelijk opvoeding curriculum, omdat het werkelijk alle facetten van fysieke activiteit in zich heeft. Een goed kronumteam bestaat uit tien spelers die met hun eigen kwaliteiten een sterke eenheid vormen. Kronum is: snel, vloeiend, non-stop actie en het vereist bepaalde vaardigheden als: tactisch vermogen, balbehandeling en teamspirit. Ik wil je laten kennismaken met kronum de nieuwe sportrevelatie uit Amerika.

Door: Jeffrey Koops

De ontwikkeling van de sport

Kronum is ontwikkeld en verzonnen in 2008 door Bill Gibson uit Pennsylvania, Amerika. Gibson besloot om verschillende elementen van diverse teamsporten zoals: handbal, rugby, voetbal en basketbal te verwerken in kronum. Kronum is ontwikkeld om een nieuwe sportbeleving te introduceren. Deze combinatie van diverse sporten maakt kronum een unieke sport waarin iedere atleet zijn kwaliteiten kan etaleren.



Actieshot

Het spel

Kronum wordt gespeeld tussen twee teams van tien personen op een cirkelvormig veld met één bal en vier goals. Een wedstrijd is verdeeld in drie fases van 20 minuten met daartussen vijf minuten rust. Het veld heeft een doorsnede van 50 meter en is verdeeld in verschillende zones. Deze zones zijn belangrijk voor de opstelling en verdeling van de spelers van het team, de manier van scoren en de punten die aan bepaalde scores worden toegerekend. Van alle afstanden en overal mag worden geschoten met

de voet. Voor het gooien en dunken van de bal zijn speciale regels. Er mag niet overal vandaan worden gegooid met de bal.

Het spel begint met een stuitbal door de scheidsrechter. Elk team kiest twee teamleden uit die proberen deze bal te onderscheppen. De bal dient eerst in de grote cirkel te zijn geweest voordat een team mag gaan aanval. Dit is de recht-van-aanval-regel. Het verdedigende team verdedigt alle vier goals. Na een goal of onderschepping gaan de vier keepers van het andere team de goal in. Dit moeten ze snel doen voordat er recht van aanval is gehaald. Er wordt continu in een overtal van tien tegen zes gespeeld wat het spel snel en dynamisch maakt. Er wordt veel gescoord en er zijn weinig rustmomenten. Een bal die naast wordt gegooid, word aan de zijkant van het veld bovenhands in het spel gebracht.

Materiaal

Kronumgoals zijn verdeeld in twee aparte gedeeltes. Het onderste gedeelte van de goal heet de ‘kamer’ en is gestructureerd als een voetbal/handbalgoal. Het bovenste gedeelte van de goal heet de ‘kroon’ en deze bestaat uit vijf ringen. In de ‘kamer’ mag de bal worden gescoord met schieten of gooien en in de ‘kroon’ kan de bal ook nog worden gedunkt als in basketbal. Alle doelpunten in de ‘kroon’ worden dubbel geteld.

De bal is speciaal ontworpen om alle vaardigheden zo goed mogelijk te kunnen etaleren. Een voetbal moet goed te schieten zijn, een handbal goed te gooien en een basketbal goed

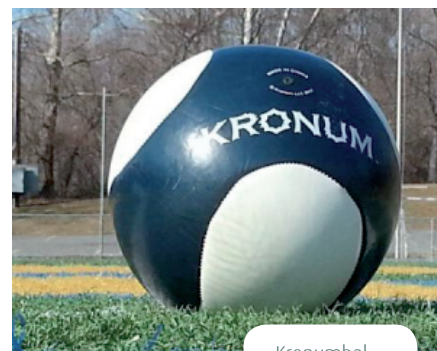


Kronumgoal

te schieten en dunken. Bij kronum komen al deze diverse balbehandelingen samen en de bal moet al deze functies in zich hebben. De bal zit qua grootte tussen een handbal en voetbal in en is net zo makkelijk te gooien als te schieten.

Het speelveld

Het veld bestaat uit een aantal zones. De cirkel in het midden is waar het spel start. Alle 20 spelers staan om de grote cirkel en de scheidsrechter laat de bal hard op de grond stuiteren in de kleine cirkel. Elk team kiest twee spelers uit die



Kronumbal

naar het midden rennen om de bal te kunnen onderscheppen. Na elke goal of onderschepping dient de bal in de grote cirkel te zijn geweest voordat het andere team mag aanvallen. Het andere team dient eerst recht van aanval te behalen voordat zij een nieuwe aanval mogen opzetten.



Kronum veldindeling

De crosszone is het grote gele kruis die het centrum vormt voor het gehele spel. Vanuit de crosszone worden alle aanvallen opgebouwd.

De flexzone zijn de blauwe vakken en dit vormt de lijn tot aan waar er mag gegooid worden met de hand.

De wedgezone zijn de groene vakken, in deze vakken mag niet worden gegooid en alleen maar worden gevoetbald. Wordt de bal in de hand gepakt dan krijgt de tegenstander een penalty kick.

De goalzone zijn de rode halve maan vlakken. Dit is het directe gebied voor de goal. De bal mag hier worden geschoten en gedunkt. De bal mag van de grond of door de lucht worden gepakt en alleen maar in de 'kroon' worden gegooid of gedunkt. De bal mag niet worden gegooid in de 'kamer'.

Scoren

De punten worden cumulatief opgeteld en afhankelijk van waar wordt geschoten wordt er een aantal punten toegekend aan het scorende team. Een scoren in de 'kroon' telt dubbel.

Goalzone: Schiet je de bal vanuit de goalzone in de 'kamer' dan is dat één punt. Gooi of dunk je de bal in de 'kroon' dan krijgt het team twee punten toegekend.

Wedgezone: Schiet je de bal met de voet in de 'kamer' twee punten en schiet je de bal in de 'kroon' dan telt dat voor vier punten.

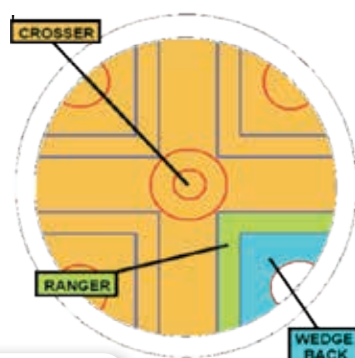
Flexzone: De flexzone is de rand waar van mag worden gegooid met de hand. Er mag uiteraard ook worden geschoten met de voet. Gooien wordt gezien als gericht en makkelijker en daarom wordt er meer gegooid vanaf deze positie. Gooien en/of schieten vanaf de flexzone is in de 'kamer' twee punten en in de 'kroon' vier punten.

Crosszone: Vanuit de crosszone mag worden gegooid en geschoten met de voet. Een score in de 'kamer' levert vier punten op. Een goal vanaf deze positie in de 'kroon' levert acht punten op en dit wordt een 'Kronum' genoemd. Een 'Kronum' is een extreem moeilijke score om te maken, omdat de bal vanaf minstens 22 meter in een van de 'kroon' ringen moet komen.

Penalty: Wordt de bal in de hand gepakt in de wedgezone dan krijgt de tegenpartij een penalty. Deze wordt op de punt van de flexzone genomen. De penaltynemer mag kiezen tussen gooien of schieten. Scoren in de 'kamer' drie punten en in de 'kroon' zes punten.

Spelers

Elke team bestaat uit tien spelers. Deze spelers kun je onderverdelen in drie soorten posities. De rangers, crossers en wedgebacks. Oftewel de middenvelders, de aangevers en de afmakers.



Veldposities

Rangers: De rangers zijn de lopers in het team. Zij verdedigen en vallen aan. Zij zijn voornamelijk te vinden over het gehele veld. Elke ranger heeft zijn specialiteit, dit kan zijn schieten met voet, hand of verdedigen. Een ranger is de meest complete atleet op het veld. Zijn moeten sterk, snel en technisch goed zijn. Vaak schieten zij met de hand buiten de wedgezone en met de voet in de flexzone. Elk team telt vier rangers.

Crosser: De crossers zijn de spelers die voornamelijk spelen in de grote crosszone. Dicht bij het midden van het veld. Bij een onderschepping moet recht van aanval gehaald worden, dit wordt meestal gedaan door de crosser die al in de grote cirkel aanwezig is. Zij zijn de spelers met overzicht en geven de juiste passes. Zij dribbelen al basketballend op zoek naar de juiste opening. Elk team telt twee crossers.

Wedgebacks: De wedgebacks zijn de spelers die spelen in de buurt van het kronumgoal. Hun taak is de verdediging van de kronumgoal. Zijn moeten snelle reflexen bezitten, krachtig zijn en niet bang zijn voor de bal. Daarnaast zijn ze de zogenaamde spitsen in de goalzone van de tegenstanders. Zij moeten goed kunnen dunken en schieten met de voeten. Er zijn vier wedgebacks per team.

Kronum in het LO-curriculum

Kronum past perfect in een LO-curriculum, omdat het allerlei aspecten van fysieke activiteit in zich heeft. Persoonlijk zie ik kronum in zijn 'sport'-vorm als de ultieme activiteit aan het einde van het schooljaar voor de bovenbouw. Tijdens de jaren op school worden sporten als voetbal, handbal, rugby en basketbal veelvuldig behandeld. Al deze sporten worden apart al veelvuldig behandeld wat de basis vormt om kronum te kunnen spelen. Om kronum specifiek te behandelen zou je kunnen oefenen met gooi- en vangactiviteiten, werken aan voetbaldribbel, pass- en schietkwaliteiten, handbal sprongschot en basketbaldribbel- en dunkkwaliteiten. Als de basisbenodigdheden zijn geoefend kan worden begonnen met uitleg van regels en het spelen van het spel. Dit kan in vereenvoudigde vorm met twee goals, met of zonder recht van aanval en alleen basketbal en handbal tot een meer uitgebreide versie. Een goal kan je al maken met vijf hoepels een toverkoord en een handbal of voetbalgoal.

Meer informatie

Kronummateriaal is momenteel alleen te bestellen vanuit Amerika, binnenkort is het ook verkrijgbaar in Nederland voor een lagere prijs. Heb je interesse om het spel beter te leren kennen, wil je meer informatie over de sport kronum, over hoe te implementeren in het LO-onderwijs of over de aanschaf van materiaal. Neem dan contact op met Jeffrey Koops: tel.: 06 14 41 42 54.

De afbeeldingen zijn ontleend van de site kronum.com.

Jeffrey Koops is docent physical education aan het Christelijk Lyceum Zeist, school voor vmbo-t, havo, vwo en tweetalig atheneum en gymnasium daarnaast is hij zelfstandig onderwijskundige. ◀

Contact:

jeffrey.koops@live.nl

Visueel leren bewegen – Gym Wijzer! Versie 1.0 juni 2013

(<http://www.visueellerenbewegen.nl>)

Het is de rubriek boeken, maar er wordt een web-applicatie, die werkt op alle apparaten, besproken. Zo gaat dat in deze tijd. Steeds vaker maakt men in de wereld van sport en lichamelijke opvoeding gebruik van 'visueel didactische hulpmiddelen'. Eerst waren er de kijkwijzers, nu zijn het ook steeds meer bewegende beelden. Dit komt door de vooruitgang, de interesse in technologie, die het nodige materiaal makkelijker beschikbaar maakt.

Vanaf de zomervakantie 2012 zijn vakcollega's Harry van der Meer en Pascal Mariany gestart met het maken van filmopnames voor hun website visueel leren bewegen.

Momenteel hebben zij 364 korte filmpjes gemaakt.

In hun zoektocht naar een hoger leerrendement zijn zij met verschillende vakmensen in gesprek gegaan en gingen zij op zoek naar wetenschappelijke onderbouwing. Zodra je deze website bezoekt lees je: *Gym Wijzer! een digitaal leermiddel voor het bewegingsonderwijs*. Hiermee wordt bedoeld 'een visueel didactisch hulpmiddel voor het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs voor de groepen 3 t/m 8'. Gym Wijzer! is een gebruiksvriendelijke, webbased applicatie die online is te bezoeken. Er is een hoop werk verricht en daarom is het niet zo gek dat je een klein bedrag betaalt als bijdrage in de ontwikkelkosten. Maar daar krijg je dan ook wel wat voor terug. Voor een individuele aanmelding betaal je € 15,- per jaar. Het materiaal biedt mogelijkheden tot aanleren en ondersteunen van bewegingsactiviteiten gebaseerd op de bewegingsactiviteiten uit de methode, vakwerkplan 'De Lesbrieven' die is beschreven in LO 3 van maart 2010. Deze methode gaat uit van het werken in groepen. Het gebruik van een tablet kan hierbij motiverend werken. Kort en bondig de visuele input verzorgen, variatie in bewegingen aanbieden en een appél doen op het zelfregulerend werken van leerlingen. Voor de docent

LO kan de instructietijd verminderen en ontstaat er meer ruimte voor het observeren en stimuleren.

Met behulp van *video's en kijkwijzers* zien leerlingen wat ze kunnen uitvoeren en oefenen.

Op één scherm is per bewegingsactiviteit een video te zien in een playlist van verschillende aanzichten (zij- voor- en achterkant) en een totaalbeeld. De oefeningen kunnen ook in slow motion bekeken worden en er is aandacht voor het hulpverleners.

De kijkwijzers kennen een apart gedeelte voor de leerlingen en leerkrachten. Het doel hiervan is dat leerlingen zich met behulp van een laptop of tablet, zelfstandig of samenwerkend, de bewegingsactiviteiten eigen kunnen maken. Van de twaalf leerlijnen uit het basisdocument bewegingsonderwijs zijn tot nu toe 24 bewegingsactiviteiten zorgvuldig in een overzichtelijke setting gefilmd.

Er is een keuze uit de indeling *niveau 1 t/m 4* met betrekking tot de activiteiten. Dit is gedaan om een zo breed mogelijke doelgroep aan te spreken, men kan differentiëren.

Het noteren van de behaalde resultaten kan een zinvolle bijdrage leveren in het leerlingvolgsysteem. Het ligt in de bedoeling dat later niveau 0 (zwakke beweger) en niveau 5 (sterke beweger) worden toegevoegd. Dat zal zijn in Gym Wijzer! 2.0.

Als je het belangrijk vindt dat je onderwijs samen maakt dan kan deze applicatie voor de leerlingen in het basisonderwijs een prettige en zinvolle aanvulling/verrijking zijn.

De makers zien jullie feedback ter verbetering, aanvulling van het product graag tegemoet.

Ton de Ruijter



Lichamelijke opvoeding, wetgeving en politiek

Van achterstelling naar een gelijkwaardige positie

In dit topic gaat het om de invloed van de politiek op lichamelijke opvoeding, maar ook om de invloed van de vakvereniging op de politiek. In vogelvlucht worden enkele belangrijke feiten beschreven die ijkpunten zijn voor ons vak. Hiervoor is ruimhartig gebruikgemaakt van de Canon van de lichamelijke opvoeding, uitgebracht ter gelegenheid van ons 150-jarig bestaan. In dit artikel gaat het meer over de positie van het vak door de jaren heen en niet zozeer over de inhoud ervan.

Door: Hans Dijkhoff

De in 1862 opgerichte **'Vereeniging van Onderwijzers in de Gymnastiek'** zocht snel de politiek op. In vele 'adressen' aan de minister van Binnenlandse Zaken (waar onderwijs destijds onder viel) werd gepleit voor een vaste plaats van de gymnastiek in het onderwijs. Resultaat bleef niet uit en zo werd vanaf 1890 gymnastiek bij Koninklijk Besluit (8 december 1889) een verplicht vak in het lager onderwijs. Nog later (zie verder) werd het opgenomen in de wet.

Gymnastiek is een vak

In 1857 vindt de herziening van de Wet op het Lager Onderwijs plaats. Het doel van het onderwijs wordt omschreven, maar de regering neemt het vak gymnastiek niet op in de wetsherziening. De Tweede Kamer echter vindt dat gymnastiek wel in de wet thuishoort en dat Nederland niet bij andere landen mag achterblijven. Als compromis wordt gymnastiek wel in de wet genoemd onder de vakken, maar hoeft het alleen gegeven te worden als de behoefte ertoe bestaat en de mogelijkheid aanwezig is.

Het zou nog tot 1920 duren voordat gymnastiek als verplicht vak werd opgenomen in de Wet op het Lager Onderwijs. Daarbij werd echter een overgangperiode van tien jaar afgesproken waarin scholen en gemeenten uitstel konden vragen om het vak te geven. Uiteindelijk werd pas in 1941, door de bezetter, geen uitstel meer verleend.

Enkele belangrijke markeringspunten in het onderwijs op een rij

- 1857: Herziening Wet Lager Onderwijs. Gymnastiek een niet-verplicht vak in het lager onderwijs.
- 1863: Herziening Wet Middelbaar Onderwijs. Gymnastiek verplicht op de burgerscholen en Hogere Burger Scholen.
- 1889: Koninklijk Besluit van 8 december (Staatsblad nr. 175). '... vrije en ordeoefeningen der gymnastiek ...' vanaf 1890 opgenomen als verplicht vak in het lager onderwijs.
- 1900: Invoering leerplicht.
- 1917: Einde schoolstrijd.
- 1968: Invoeren Mammoetwet. De Mammoetwet is een van de belangrijkste wetten voor het onderwijs geweest. Bij de invoering van de Mammoetwet in 1968 werd lichamelijke oefening in alle schooltypen verplicht gesteld en werden er in de Wet minimumlessentabellen opgenomen.
- 1985: Wet op het basisonderwijs, waarbij de groepsleerbaar bevoegd wordt om lichamelijke opvoeding te geven in groep 1-8.
- 1993: Invoering basisvorming in het voortgezet onderwijs.
- 1996: Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB), waarin lichamelijke opvoeding niet meer verplicht werd gesteld in het middelbaar beroeps onderwijs.
- 1998: Invoering tweede fase bovenbouw havo/vwo. Invoering LO als examenvak in 1998 in het havo en in 1999 in het vwo. In 2007 is het examenvak uitgebreid en heet Bewegen, Sport en Maatschappij.
- 1999: Ontstaan vmbo.
- 2000: Afschaffen bevoegdheid voor afgestudeerden aan de Pabo om lichamelijke opvoeding in groep 3-8 te geven.
- 2005: invoering LO als examenvak op vmbo
- 2006: Wetswijziging tweede fase VO, KVLO-actie Gym Moet.
- 2007: Artikel 6d van de Wet op het Voortgezet Onderwijs van kracht per 1 augustus.
- 2008: Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV) wordt als een studierichting in het vmbo ingevoerd.

Mede onder druk van de Vereniging van Onderwijzers in de Gymnastiek in Nederland, het Nederlands Onderwijzers Genootschap, het Nederlands Gymnastiek Verbond en de activiteiten van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, werd gymnastiek bij de herziening van de Wet op het Middelbaar Onderwijs in 1863 als vak opgenomen. Het was minister J.R. Thorbecke die gymnastiek opnam in de rij van verplichte vakken voor de middelbare school. Hij stelde: '... ieder die de bevordering van de fysieke gezondheid, van de lichamelijke krachtontwikkeling bij onze publieke instelling van onderwijs

»

Contact:

hans.dijkhoff@kvlo.nl

Doel van het onderwijs in 1857

'Het aanleren van gepaste en nuttige kundigheden, dienstbaar te maken aan de ontwikkelingen van de verstandelijke vermogens der kinderen en aan hun opleiding tot alle christelijke en maatschappelijke deugden'.

voorstaat, zal in mij steeds een krachtig bondgenoot vinden.'

Gelijkstelling salarissen

De eerste acties van de vereniging, gericht op salarisverbeteringen en -gelijkstelling, dateren uit 1916. Daarna volgden nog vele acties omdat de salarissen van leraren lichamelijke opvoeding lager waren dan die van de andere leraren. Uiteindelijk zou het nog tot 1983 duren voordat de salarissen van vakonderwijzers werkzaam in het lager onderwijs en buitengewoon onderwijs gelijk werden gesteld met de salarissen van onderwijzers. Het informeren van Tweede Kamerleden, teneinde deze te bewegen de minister te beïnvloeden, vond incidenteel plaats en altijd informeel. Pas in 1983 gebeurde het informeren van de Kamer in volle omvang. Aanleiding waren de grote bezuinigingen die het kabinet Lubbers I moest doorvoeren en die het vak (toen nog) lichamelijke oefening zwaar zouden treffen. De KVLO had ook veel inbreng in het tot stand komen van en de discussie rond de HOS-nota (Herziening Onderwijs Salarisstructuur 1985). De protesten van de vakvereniging hadden gedeeltelijk succes. In deze HOS-nota werd voor het onderwijs betaling naar functie ingevoerd en nieuwe docenten werden voortaan lager ingeschaald. Bovendien werd geregeld dat bij teruggang van lessen een financiële tegemoetkoming zou worden gegeven. Harry Evers, tot 2011 onderhandelaar van KVLO en CMHF, heeft vooral bijgedragen aan de tegemoetkoming bij teruggang in lessen.

Afschaffen minimum lessentabel

Het oorspronkelijk doel van de wetswijziging op de tweede fase VO was om de verplichte hoeveelheid onderwijstijd in lichamelijke opvoeding los te laten. Door de afschaffing van de minimumlessentabel werd ons vak vogelvrij verklaard. Toenmalig



FOTO'S HANS DIJKHOFF

Nu zelf bewegen

minister van Onderwijs en Wetenschappen Maria van der Hoeven vond dat je best aan de scholen zelf over kon laten hoeveel uren gym ze zouden geven. Door de actie van de KVLO, Gym Moet, is er juist een waarborging van de onderwijstijd in de lichamelijke opvoeding gekomen, met een specifieke toelichting voor spreiding over de leerjaren. De volgende passage schept daarover duidelijkheid.

Manifestatie 'gym moet' voor tweede kamer

14-09-2005 • Vandaag 'demonstreren' gymleraren met hun leerlingen voor het gebouw van de Tweede Kamer tegen het vogelvrij verklaren van de lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs. Minister Van der Hoeven wil de minimale verplichte gym-uren loslaten. Het voorstel van de SP om dit niet te doen, krijgt brede steun in de Kamer. In het debat dat vandaag plaatsvindt, zal de SP opnieuw een minimaal aantal uren voor alle jaren in het voortgezet onderwijs bepleiten.

Sporten en bewegen zijn van groot belang. Met gym op school bereik je alle jongeren, ook hen die sport en beweging het hardst nodig hebben, maar er niet snel zelf voor kiezen. Daarom is juist school de plek waar je aan de slag kan en moet met bewegen en sport. Niet alleen om gezondheidsredenen, maar ook het leren van sociaal-emotionele vaardigheden, fair play, het bevorderen van burgerschap en integratie zijn gebaat bij gym.

Tweede Kamerlid Agnes Kant zal 's ochtends de gymleraren een hart onder de riem steken en uiteenzetten hoe zij verder wil bijdragen aan de gezondheid van jongeren. Zo zal zij ook haar wetsvoorstel toelichten om meer speelruimte aan te leggen. Haar 'speelruimtetwet', waarin gemeenten worden verplicht een bepaald percentage van de openbare ruimte te reserveren voor speelruimte, zal het bewegen bevorderen, zoals ook een verplicht aantal gym-uren dat doet. "Men heeft het vaak over te dikke jongeren die niet meer van de bank komen en alleen nog maar achter hun MSN hangen. Maar jongeren willen best sporten en bewegen, alleen moet de overheid daar wel een beetje de voorwaarden voor scheppen. Nu doet de regering het tegenovergestelde, want met dit beleid gaan jongeren minder bewegen. Het wordt tijd dat het kabinet eens wat meer aan hersengymnastiek gaat doen!" Van de site van de SP gehaald op 27 september 11.00 uur

14 SEPTEMBER 2005 DEN HAAG

GYM MOET

Handhaaf het verplichte
aantal uren gym.

Met gym op school bereik je
alle kinderen en wordt de
basis gelegd voor een leven
lang bewegen.

GYM MOET WWW.GYMMOET.NL

Onderwijs in lichamelijke opvoeding, bestaande uit praktische bewegingsactiviteiten, wordt gespreid verzorgd over alle leerjaren van het voortgezet onderwijs. Dit onderwijs vindt plaats gespreid over de schoolweken, in zodanige substantiële omvang en schooltijd dat wordt voldaan aan de eisen op het gebied van kwaliteit, intensiteit en variëteit van de bewegingsactiviteiten neergelegd in kerndoelen en examenprogramma's. Daarbij wordt uitgegaan van de situatie zoals die op 1 augustus 2005 voor het bewegingsonderwijs gold. In afwijking van de tweede volzin geldt voor het laatste leerjaar het voorschrift, dat het onderwijs in het eindexamenvak lichamelijke opvoeding niet eerder mag worden afgesloten dan in de maand december.

Toelichting

Het wetsartikel 6d van de Wet op het Voortgezet Onderwijs beoogt recht te doen aan de autonomie van scholen met betrekking tot de inrichting van het havo/vwo-onderwijs. Dit artikel wil recht doen aan dit wetsvoorstel en tegelijkertijd wil het amendement regelen dat de hoeveelheid onderwijstijd voor lichamelijke opvoeding gewaarborgd blijft. De inhoud van het onderwijs in de onderbouw is vastgelegd in de kerndoelen en in de tweede fase in eindtermen en examenprogramma's.

De Kamerleden Mosterd en Hamer voorzagen dat een 'kale' wet toch niet het gewenste effect namelijk een minstens gelijkblijvend aantal uren LO, zou hebben. Daarom kwamen ze met een amendement. Dit amendement strekt ertoe om een bepaling op te nemen die toeziet op een dusdanige omvang en schooltijd alsmede spreiding daarvan over de leerjaren en schoolweken, dat het vak lichamelijke opvoeding zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin met voldoende wettelijke waarborgen is omkleed, waarbij de indieners uitgaan van het behoud van het huidige aantal uren (voor de havo 360 klokuren en voor het vwo 400 klokuren en voor het vmbo 400 lessen van 50 minuten over alle leerjaren gespreid) (bekend geworden als de Motie Mosterd Hamer).

Vanaf de jaren negentig van de twintigste eeuw werd de samenwerking tussen de KVLO en NOC*NSF, de Vereniging van Sport en Gemeenten (VSG) en het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) geïntensiveerd en gezamenlijk werd gewezen op het belang van de lichamelijke opvoeding. In het artikel van Jan Rijpstra op pag 32 wordt dieper op de rol van de KVLO en de andere partijen ingegaan.



Voormalig voorzitter Gert van Driel

Literatuurverwijzingen

- Bax, H. (2010). *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school*. Zeist: Jan Luiting Fonds, 262 p.
- Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- Historisch Nieuwsblad*, jaargang 2002, nummer 7.
- Kramer, J.P. en Lommen, N. (1987). *Geschiedenis van de Lichamelijke Opvoeding in Nederland*. Zeist: Jan Luiting Fonds, 284 p.
- Mijnhardt, W.W. en Wichers, A.J. (red.; 1984). Om het algemeen volksgeluk: twee eeuwen particulier initiatief 1784-1984. *Gedenkboek ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*. Edam: Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, 429 p.
- Tilborg, C.G.A.T. van (2000). *Sedimenten van sentimenten: 75 jaar Academie voor Lichamelijke Opvoeding Tilburg*. Tilburg: Fontys Sporthogeschool. Deel 1: Status nascendi 1924-1956, p. 20-25; 189-191; Deel 2: Status renovandi 1956-1986, p. 14-16; Deel 3: Status maturandi 1986-1999, p. 16.

Extern geraadpleegde bronnen

- Bibliotheek en databanken van Radboud Universiteit Nijmegen
- Bibliotheek en databanken van Tilburg University
- Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen in Groningen
- Het nationaal geheugen van Nederland
- Parlementaire documenten
- Vakvereniging KVLO
- Vereniging Sport en Gemeenten ◀

Van reactie naar participatie: verandert de politiek?

Met de eerste troonrede van koning Willem-Alexander wordt een nieuw begrip in de politiek geïntroduceerd: de participatiesamenleving. Of het echt een nieuw begrip is? Al in 1991 was het minister Wim Kok (PvdA) die in een toespraak stelde dat de bestaande verzorgingsstaat niet te handhaven is: "Een principiële herziening van het stelsel is noodzakelijk. Daarvoor is nodig dat er een derde weg wordt bewandeld tussen de gevolgen van de emancipatie met de individualisering enerzijds en de solidariteit en saamhorigheid anderzijds". Kok noemde dat het streven naar een 'participatiesamenleving'.¹

Door: Jan Rijpstra

Een participatiesamenleving, een mooi streven waar bijna niemand op tegen kan zijn. Het is het actief deelnemen aan de samenleving maar wel met rechten en plichten.

Een ideaalbeeld? Wellicht, maar dat wij ons bewust worden dat er meer is dan consumeren en dat er iets van ons in de samenleving verwacht mag worden kan geen kwaad.

Het opkomen voor belangen en anderen overtuigen van standpunten zijn vanaf het ontstaan van onze vereniging belangrijke activiteiten geweest. Al vroeg waren er contacten met politieke vertegenwoordigers en de weg naar de Tweede Kamer was snel gevonden.

In deze bijdrage wordt een aantal markante momenten voor de lichamelijke opvoeding in de parlementaire geschiedenis uitgelicht, en wordt ingegaan op welke wijze, of niet, de KVLO en haar voorgangers haar standpunten hebben ingebracht. Was de KVLO reactief, proactief of participeerde zij?

1862

1862 is het jaar van oprichting van de 'Vereeniging van Onderwijzers in de Gymnastiek in Nederland'. Gymnastiek was, mede op initiatief van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en Thorbecke, een bespreekpunt geworden op de politieke agenda. Bij de Wet op het Lager Onderwijs in 1849 was bepaald dat 'gymnastiek' opgenomen werd als onderdeel van het Lager Onderwijs.² Het vak werd overigens niet verplicht gesteld, dat gebeurde in 1857 waarbij er wel ontheffingsmogelijkheden waren. De nieuwe vereniging stuurde zogenaamde adressen aan de Tweede Kamer, waarin ze een

pleidooi hield voor lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs. Samen met het Nederlands Onderwijzers Genootschap en het Nederlands Gymnastiek Verbond nam ze de activiteiten van 't Nut en Carl Euler, die op verzoek van Thorbecke een verhandeling over de noodzaak van gymnastiek had geschreven, over om gymnastiek op de politieke agenda te krijgen. Het eerste succes kwam in 1863, bij de herziening van de Wet op het Middelbaar Onderwijs. Het was minister Thorbecke zelf die gymnastiek opnam in de rij van verplichte vakken voor de middelbare school. Hij stelde: "... ieder die de bevordering van de fysieke gezondheid, van de lichamelijke krachtsontwikkeling bij onze publieke instelling van onderwijs voorstaat, zal in mij steeds een krachtig bondgenoot vinden". Voor deze stellingname was voldoende steun in de Tweede Kamer. Men zag daar de nut en noodzaak van lichaamsopvoeding in, maar wees er tegelijk op dat niet iedereen dit vak zo maar kon geven. Tijdens het debat in de Tweede Kamer werd door het lid Van Eck (liberaal en lid van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen) een amendement ingediend waarin werd geregeld dat een gymnastiekacte noodzakelijk was, omdat ook voor het geven van gymnastiek deskundigheid nodig was.

De 'Vereeniging' had met haar adressen en strategische samenwerking in een korte tijd een mooi resultaat weten te bereiken.

1917

In 1913 had de regering drie inspecteurs voor de lichamelijke opvoeding benoemd, maar van een gestructureerde aanpak was weinig sprake. Om enige coördinatie in het werk van de inspecteurs te krijgen, werd in 1917 het Algemeen College van Advies voor de Lichamelijke Opvoeding opgericht. Dit had ongetwijfeld ook te maken met een toenemende belangstelling voor de lichamelijke opvoeding gedurende de mobilisatiejaren 1914-1918: het leger had weerbare mannen nodig. Een andere reden was dat er verschillende opvattingen waren over het doel van de lichamelijke opvoeding en over de te hanteren methode, de Duits-Nederlandse of de Zweedse.

In het uit achttien leden bestaande Algemeen College zaten verschillende vertegenwoordigers uit de wereld van de lichamelijke opvoeding.

Het College bracht in 1921 een rapport uit 'betreffende de hoofdlijnen waarlangs de overheidsbemoeiing met de lichamelijke opvoeding zich zal hebben te bewegen'. In het zeer uitvoerig verslag kwamen de volgende gebieden aan de orde: lager onderwijs; middelbaar en hoger onderwijs; vakonderwijs; niet schoolgaande jeugd tussen de leer- en dienstplichtige leeftijd; opleiding van leerkrachten; speelterreinen,



Toenmalig minister Deetman

lokale en werktuigen; vrouwelijke jeugd; onderzoek naar de waarde van verenigingen en de wijze waarop ze zijn te steunen; methodes van gymnastiek.

Het Algemeen College bleek een warm pleitbezorger van de lichamelijke opvoeding. Een paar citaten:

“Het vak lichaamsoefeningen zal op scholen behandeld moeten worden als een hoofdvak, als rekenen, Nederlandsch, wiskunde of oude-talen. Het is niet vol te houden, dat een behoorlijke graad van lichamelijke geoefendheid in het algemeen minder waarde zou hebben voor den mensch, minder zou bijdragen tot zijn geluk, dan een behoorlijke hoeveelheid kennis van wiskunde en talen. (...)

Nog altijd bestaat er in ons land een groote overschatting van de geestelijke vaardigheid in vergelijking met de lichamelijke. (...) Het meest doeltreffende middel om de waardeering van ons volk voor de lichamelijke opvoeding te verhoogen is ongetwijfeld, haar op de scholen als vak van onderwijs verplicht te stellen en er in het schoolprogramma de plaats aan te geven, die het toekomt. Daarbij is het noodig, dat alle scholen gelijkelijk worden behandeld, openbare en bijzondere, lagere scholen en scholen voor voortgezet onderwijs, jongens- en meisjesscholen, stadsscholen en scholen op het platteland. Tevens zal dan veel meer tijd dan tot heden voor de lichamelijke oefening beschikbaar moeten worden gesteld, zooveel als voor een doeltreffende opleiding noodig zal blijken”.

In de Tweede Kamer is over het rapport van het Algemeen College niet gedebatteerd: het werd door de minister van OKW op 9 september 1921 aan de Tweede Kamer aangeboden en vervolgens stelde de voorzitter van de Kamer voor dat “dit rapport zal worden geplaatst in de boekery der Kamer”.³ Een gemiste kans om een breed debat over de lichamelijke opvoeding te voeren en de sport hierbij te betrekken en, gezien de handvatten die het Algemeen College aanreikte, tot een

integrale benadering en behandeling van de overheidsbemoeienis met de lichamelijke opvoeding en de sport in de meeste brede zin van het woord te komen.

De ‘Vereeniging’ participeerde in het Algemeen College en kon op deze wijze haar invloed uitoefenen. Het rapport was zeer vooruitstrevend en diverse uitkomsten zouden in onze tijd niet misstaan. Maar er werd dus geen vervolg aan gegeven. Blijkbaar was de lobby richting de Kamerleden onvoldoende om het rapport op de politieke agenda te plaatsen.

1982

Mede ingegeven door destijds noodzakelijke bezuinigingen besloot minister Deetman (CDA) van Onderwijs in te grijpen in de urentabelen voor lichamelijke oefening in het basisonderwijs. Het lag voor de hand dat de KVLO aan de bel trok. Zij gebruikte al haar politieke contacten om de druk op de minister op te voeren. Grote protestdemonstraties, onder meer op de Grote Markt in Groningen, onderstreepten die druk. Minister Deetman stond met zijn rug tegen de muur, want hij moest het bezuinigingsbeleid uitvoeren en was niet van plan de lichamelijke opvoeding tegemoet te komen. Hij ging zelfs nog verder: hij voegde de opleiding tot kleuterleider/ster en de Pedagogische Academie samen tot de Pedagogische Academie voor Basisonderwijs (PABO), waarbij alle afgestudeerden bevoegd werden voor het gehele basisonderwijs (4-12 jaar) inclusief dus lichamelijke opvoeding. De KVLO nam sterk stelling tegen die nieuwe bevoegdheidsregeling van afgestudeerden: de opleidingscomponent dient uit dit onderwijs geschrapt te worden en uitsluitend in handen gelegd te worden van de academies voor lichamelijke opvoeding.

In de Tweede Kamer was er voldoende steun voor het vakonderwijs in de lichamelijke opvoeding, maar de begrotingsdiscipline van de kabinetten Lubbers I en II gaf de Kamerleden van de regeringspartijen geen ruimte om af te zien van de voorgestelde bezuinigingen in het onderwijs.

In de loop van 1983 werd een aantal specifieke bezuinigingsmaatregelen voor LO voorgesteld⁴:

afschaffing van het vakonderwijs lichamelijke oefening in de basisschool; een drastische beperking van het aantal lessen binnen het mbo; afschaffing van lichamelijke oefening in het vijfde leerjaar van het havo en het zesde leerjaar van het vwo; het weghalen van de opleidingstaak ten behoeve van het basisonderwijs bij de academies voor lichamelijke opvoeding. De maatregelen zouden vervolgens geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd.

Tussen de ministeries van WVC en OCW was er ambtelijk de nodige wrijving over de relatie tussen de lichamelijke opvoeding en de sport. Op aandringen van staatssecretaris Van der Reijden stelde minister Deetman in 1985 een Advies Commissie Sport en Lichamelijke Opvoeding in.⁴ In de instellingsbeschikking werd aan de commissie gevraagd om een advies uit te brengen aan de ministers van WVC en OCW ter ontwikkeling van het regeringsstandpunt inzake de relatie sport en lichamelijke opvoeding en het te voeren beleid daarvoor. Zij diende daarbij rekening te houden met de eigen verantwoordelijkheid die beide bewindslieden voor de onderscheiden beleidsterreinen hadden. Voorzitter van de commissie werd J.W.M. van Doorn. Als leden werden vertegenwoordigers benoemd van de ministeries van WVC en OCW, de KVLO, Thomas van Aquino, de NSF en als onafhankelijk lid (en uiteindelijk ‘penvoerder’) de heer B.J. Crum.

In het Eindadvies van de zgn. ‘Commissie Van Doorn’ werden onder meer de volgende ‘overwegingen’ geformuleerd:

»»

Contact:

jan.rijpstra@kvlo.nl

- de lichamelijke opvoeding op school vormt een onmisbare schakel in het bewegings-socialisatieproces, waarin jeugdigen zich bekwaamheden voor deelname aan bewegingscultuur eigen maken
- de school oefent haar 'sleutelmacht' beter uit naarmate het bewegingsonderwijs meer wordt ingericht als een onderwijs-leervak dat op persoonlijke ontplooiing en maatschappelijke toerusting is gericht
- voor een meerderheid van de jeugdigen speelt in het bewegings-socialisatieproces, behalve de lichamelijke opvoeding op school, ook de sportvereniging een belangrijke rol.

In het verlengde van deze overwegingen kwam de Commissie met een reeks van aanbevelingen, onder meer: in de laagste drie klassen van het basisonderwijs moet dagelijks één uur bewegingsonderwijs worden gegeven en in de andere klassen drie lessen per week; er moet een schoolzwemprogramma worden gerealiseerd zodat alle leerlingen voor het bereiken van groep 7 kunnen leren zwemmen; in het mbo en in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs moeten wekelijks twee bewegingslessen worden gegeven.

Met het rapport werd in de Tweede Kamer niets gedaan, het verdween 'in de la'. Pas in 1992, zes jaar na dato, werd erover gesproken. Of beter gezegd: werd het genoemd. Ook de KVLO en andere partners hebben dit waardevolle rapport, vreemd genoeg, min of meer links laten liggen⁵.

1994

Vanaf 1994 was er in de Tweede Kamer permanente steun voor de lichamelijke opvoeding. Via moties werden de bewindslieden gevraagd om meer lichamelijke opvoeding op school mogelijk te maken en een actieplan lichamelijke opvoeding op te stellen. Moties zijn richtinggevend door de Kamer, maar een bewindspersoon kan een motie vaak op zijn of haar manier uitleggen. Vaak zien we dat er op een motie niet wordt teruggekomen, zodat de controle op het beleid faalt. Een amendement is voor één uitleg vatbaar en kan door de minister of staatssecretaris niet anders worden geïnterpreteerd. Hij of zij moet het amendement uitvoeren. Dat was in 1997 het geval met het amendement van Rijpstra (VVD) en De Cloe (PvdA), waarin de bevoegdheidsregeling voor lichamelijke opvoeding voor afgestudeerden aan de Pabo werd gewijzigd. De staatssecretaris en minister hebben dit amendement in wetgeving omgezet, die in 2001 tot uitvoering kwam. Aan dit traject lag een intensieve lobby van de KVLO ten grondslag en dan is het meegenomen als er een KVLO-er lid is van de Tweede Kamer.

2005

Gym moet! Dat stond op de bekende groene buttons die door velen werden gedragen om het belang van gym uit te dragen. Aanleiding was dat minister Van der Hoeven af wilde van de urenbescherming lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs. De KVLO startte een petitie-actie. Het voornemen van Van der Hoeven was in tegenspraak met het beleid van VWS, dat juist voor één uur matig intensief bewegen per dag pleitte. Tijdens de behandeling van de begroting van VWS in december 2004 was er een motie ingediend, waarin de regering gevraagd werd om alle leerlingen in de leerplichtige leeftijd tenminste drie uur lichamelijke opvoeding per week aan te bieden. Deze motie was met een zeer brede steun in de Kamer aangenomen.⁶

De petitie-actie en de intensieve lobby, ondersteund door onder meer NOC*NSF, IPO en VSG, hadden succes. Een aangenomen amendement van de Tweede Kamerleden Hamer (PvdA) en Mosterd (CDA) zorgde ervoor dat voor LO de situatie van 2005 als uitgangspunt zou worden genomen. Meer hierover in het artikel van Hans Dijkhoff op pagina 29.

Laat vooral ook niet-vakgenoten het belang uitdragen

Uit de geschiedenis blijkt dat de Tweede Kamer eigenlijk altijd positief ten opzichte van de lichamelijke opvoeding heeft gestaan. Bij diverse onderwijsbegrotingen werd over de lichamelijke opvoeding gesproken. Tot dwingende eisen kwam het echter nooit, behoudens het aangenomen amendement van Rijpstra (VVD)-De Cloe (PvdA) in 1997 over de bevoegdheidsregeling voor afgestudeerde Pabo-ers en het amendement van Hamer (PvdA)-Mosterd (CDA) uit 2006 over de uitgangspositie uren LO in het voortgezet onderwijs van 2005.

Ambtelijk was er echter minder steun voor de lichamelijke opvoeding en werd er nogal eens verzucht: "Daar heb je de jongens van de KVLO weer".

In haar streven om het belang en de waarde van de lichamelijke opvoeding voor het voetlicht te brengen, richtte de KVLO zich vooral op gelijkgestemden. Het eerste congres voor de lichamelijke opvoeding in 1939 is een mooi voorbeeld. Het erecomité, het congresbestuur en het organiserend comité waren uitbundig samengesteld met aansprekende politici, sportbestuurders, wetenschappers en andere belangrijke personen uit de samenleving die achter de lichamelijke opvoeding stonden.⁷ Ook bij latere manifestaties en in publicaties werd onze boodschap gepredikt voor eigen parochie..

Met het inzetten van de nieuwe koers, vanaf 2010, heeft de KVLO voor een andere wijze van benaderen gekozen. Noem het maar de participatiebenadering: actief deelnemen aan alle overleggen, werkgroepen en zelf het initiatief nemen, zoals bij het Convenant Gezond Gewicht, JOGG, de Gezonde School (sportactieve scholen), het Nationaal Preventie Plan, een Veiliger Sportklimaat en de totstandkoming van de onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL). Dat dit haar geen windeieren heeft gelegd, blijkt uit de tekst in het regeerakkoord waar expliciet over meer gym in het primair onderwijs wordt gesproken. En in de participatiegedachte zegt de KVLO: wij denken mee op welke wijze we het regeerakkoord kunnen realiseren, met altijd het belang van het kind voor ogen.

Politiek en lichamelijke opvoeding, al bijna tweehonderd jaar in discussie, vooral over wat er *niet* kan. Maar, en ik ben licht optimistisch, er is een kentering naar de inhoud, naar het belang van goede lichamelijke opvoeding voor onze vitale samenleving. En dat is winst!

Noten

- 1 Bit.ly/1bqYKxz pic.twitter.com/XeoOA9InFV
- 2 HTK 1849 XLIX nr.2: 257
- 3 HTK 1921: 2949
- 4 Ministerie WVC en Ministerie OCW. Naar een geïntegreerd beleid voor lichamelijke opvoeding en sport, Eindadvies. Rijswijk (1986)
- 5 Anno 2012 mogen we niettemin concluderen dat veel van de suggesties en aanbevelingen van de Commissie Van Doorn gaandeweg in concreet beleid zijn vertaald.
- 6 Motie Rijpstra 29 800 XVI nr.88 (2004)
- 7 Verslag Eerste Congres Lichamelijke Opvoeding. Jan Luiting Fonds (1939) ◀

FOTO: INTERNET



Onlangs smaakte ik het genoeg om te spreken met rolstoeltennister Esther Vergeer. We zaten voor een groep aandachtig luisterende ALO- en Cios-studenten. Er is nog steeds toekomst in ons vak.

Esther opende met een filmpje. 'Voor wie me nog niet zo goed kent', sprak ze bescheiden. In beeld verschenen behalve een stuk of wat gouden medailles, ze was bij drie opeenvolgende Olympische Spelen de beste, ook bekende koppen. Johan Crujff, Boris Becker en Roger Federer gaven hoog over haar op. 'Misschien is Esther wel de meest succesvolle Nederlandse sporter aller tijden', zei Richard Krajicek ooit over Vergeer.

Enfin, Esther bleek natuurlijk ook gewoon van vlees en bloed. Ze had grote, mannelijke handen zag ik. En ze was erg aardig en open. Zo bekende ze 'op zoek' te zijn, nu haar loopbaan als sportprofessional voorbij was. 'Ik had na Londen even geen doel', zei ze. 'Het was heerlijk, maar confronteerde me ook met een aantal dingen.' Met een blos op haar wangen bekende ze flink wat kilo's erbij te hebben gekregen nadat ze was gestopt. 'Maar nu heb ik met mijn voedingsdeskundige weer een fijn dieet afgesproken', meldde ze monter. 'Ik pas weer in mijn rolstoel.'

Ik bedacht me dat dat topsporters onderscheidt van ons, normale mensen die de sport een warm hart toedragen. Zij leven met doelen en hebben het ervoor over om dag in dag uit bezig te zijn aan die doelen. Kon ik maar zo leven...

Esther onthulde in het onderwijsgebouw van HAN Sport en Bewegen en het Cios op Papendal ook nog een leus, een leus die ze belangrijk vond om gelezen te worden. 'Het gaat er niet om de beste te zijn, het gaat om elke dag beter worden', stond er te lezen.

Ik droomde even weg. Ik stond voor een klas in een sporthal waar werkelijk alle materialen aanwezig waren. Voor me stonden een stuk of dertig zestienjarigen. De jongens groepten samen, hun sportieve lijven riepen om

actie. De meiden straalden een energie uit die me deed denken aan paarden, net voor de start van een paardenrace. Alles en iedereen was klaar voor mijn les. 'Laten we het vandaag beter doen dan gisteren', riep ik in mijn enthousiasme. En ik hoorde een luid 'Yes' uit de groep. Het wordt tijd om wakker te worden, want dit verhaal loopt naar zijn einde. Ik vind Esthers leus een mooi motto, zo aan de muur van een onderwijsinstituut. Ik denk niet dat het voor alle jonge mensen een stimulans is, maar 'als je er ééntje redt, red je ze allemaal', zeg ik altijd.

Het was heerlijk om een topsporter te spreken. En het was mooi om haar te doen beseffen dat ze nu ein-

delijk onderdeel uit was gaan maken van 'de normale mensenwereld'. Haar doel, een gouden medaille (en nog één, en nog één) was bereikt en nu moesten er in het nieuwe leven nieuwe doelen worden gekozen. Ze zei dat ze volop bezig was en eindigde met een prachtig nieuw motto: 'Ik probeer telkens dingen uit en ik hoop dat ik dat altijd kan blijven doen. Als er iets is dat niet bij me blijkt te passen, gooi ik dat overboord. Als blijkt dat een keuze goed is, wil ik daar ook vol voor kunnen gaan.'

Esther

Mery Graal



Vragen aan Tweede Kamerleden over ons vak

In het kader van dit topic hebben we ruim voor Prinsjesdag van iedere Tweede Kamerfractie een lid van de Commissie Onderwijs aangeschreven om enkele vragen te beantwoorden. Hiervoor hadden ze drie weken de tijd. We dachten zo helder te krijgen hoe ons vak bij de partijen leeft.

Door: Hans Dijkhoff

Tanja Jadnanansing (PvdA) en Roelof Bisschop (SGP) zijn de enige twee leden van de Commissie Onderwijs die antwoord hebben gegeven op de vragen. Daar zijn we in elk geval blij mee. Van PVV-afgevaardigde Bosman kregen we te horen dat hij niet de woordvoerder was (dat was ook niet de bedoeling). Van de persoonlijk secretaris van Groen Links Kamerlid Jesse Klaver, kregen we te horen dat de vragen waren doorgestuurd naar de beleidsmedewerker onderwijs. Van hem hebben we echter niets ontvangen. Bij sommige fractieleden kregen we een autoreply met daarin excuses dat mails niet werden beantwoord. Een voorzichtige conclusie zou kunnen zijn dat lichamelijke opvoeding op dit moment geen brandende kwestie is bij de onderwijsspecialisten in de Kamer. Of dat men liever eerst initiatief van de Staatssecretaris rond het derde uur bewegingsonderwijs afwacht. Desondanks willen we jullie de antwoorden die wel gegeven zijn niet onthouden.

De volgende vragen hebben we gesteld. Het eerste antwoord is van Tanja Jadnanansing, het cursieve daarna van Roelof Bisschop.

1 Wat waren uw eigen ervaringen op school met gym?

'Wat ik miste waren vormen van bewegen die ik ook leuk had gevonden zoals ballet en streetdance. Dat vond ik een onnodig gemiste kans.'

'Die waren positief. Vooral atletiek vond ik een uitdaging. Ik heb ooit nog eens een wedstrijdbekertje gewonnen omdat ik de snelste loper was. Mijn favoriet was overigens 'apenkooien': alle atletiektoestellen gebruiken en als team je tegenstanders uitschakelen.'

2 Wat is volgens uw partij het belang van lichamelijke opvoeding in deze tijd? Welke taken ziet u voor de lichamelijke opvoeding weggelegd, zowel in als buiten de school?

'Het vak vormt niet de enige gelegenheid waarbij jonge mensen bewegen: velen gaan op de fiets naar school en doen in hun vrije tijd aan sport. Het vak staat of valt bij het enthousiasmeren van jonge mensen voor bewegen.'

'Het is allereerst belangrijk dat ouders oog hebben voor de gezonde ontwikkeling van hun kind. Naast uren computeren ook voldoende buitenspelen bijvoorbeeld. Scholen kunnen hierbij een belangrijke aanvullende rol spelen. Een goede mix van theorie en praktijk, lichaam en geest, bepaalt mede de kwaliteit van het onderwijs. Leerlingen kunnen op school bovendien kennismaken met verschillende sporten en leren dat een gezonde leefstijl belangrijk is.'

3 Wat zijn voor uw partij de kernpunten op het gebied op van lichamelijke opvoeding en sport om aan te werken? En is daar dan nog verschil tussen PO, VO, mbo en HO? Denk hierbij aan het bevorderen van gezond gedrag, preventie tegen blessures, EHBO, zwemveiligheid en gevaren in en rond het water.

'Het gaat bij het vak om samenwerken en het bevorderen van een groepsgevoel op school. Naarmate jongeren ouder worden moet het meer en meer op basis van hun eigen voorkeur geschieden. Als studenten op de universiteiten niet aan sport doen, dan is dat geheel hun eigen verantwoordelijkheid.'

'Veiligheid staat hoog op de agenda. Daarnaast kunnen scholen een nuttige rol spelen door te wijzen op de risico's van ongezond gedrag. Ook kan de samenbindende rol van sport in de lokale gemeenschap beter benut worden, bijvoorbeeld doordat scholen en verenigingen samenwerken.'



4 Alle partijen gaan akkoord met de invoering van de eindtoets en een leerlingvolgsysteem in het primair onderwijs. Waarom vindt uw partij de eindtoets en leerlingvolgsysteem van belang en welke kwaliteiten van leerlingen moeten daar volgens uw partij vooral in kaart worden gebracht?

'Zonder dat andere kennis en vaardigheden binnen het onderwijs geheel uit beeld mogen geraken, moet het bij het leerlingvolgsysteem gaan om de basisvaardigheden taal en rekenen. Het gaat om de cognitieve vaardigheden die relevant zijn voor de kansen in het vervolgonderwijs.'

'De SGP heeft de verplichte uniforme eindtoets niet gesteund. Dat was onder meer omdat daarin te eenzijdig naar rekenen en taal gekeken wordt, terwijl voor de kwaliteit van de school bijvoorbeeld ook gymonderwijs een rol speelt. De brede ontwikkeling van leerlingen moet in beeld blijven.'

5 'De inzet van de intensiveringsmiddelen voor het onderwijs uit het regeerakkoord' is een van de pijlers uit het Nationaal Onderwijsakkoord. Welk percentage van dat geld gaat, als het aan uw partij ligt, naar de invoering van het extra uur lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs dat ook in het regeerakkoord staat? Welke motivering heeft u hierbij?

'Het heeft geen zin om in dit stadium zich vast te leggen op één of ander percentage. Zoiets moet worden gezien in het licht van noodzakelijke kosten en financiële mogelijkheden.'

'De SGP is er voorstander van om onderwerpen als lichamelijke opvoeding vooral te zien als punten waarop een school zich kan profileren. Het is dan niet verstandig om landelijk te bepalen dat



er een bepaalde hoeveelheid extra tijd bij moet komen. Uiteindelijk komt het geld bij scholen overigens op een grote hoop. Het is vooral belangrijk dat er dusdanig geïnvesteerd wordt dat er ook voldoende geld is om lichamelijke opvoeding uit de verf te laten komen.'

6 Dat particuliere initiatieven nemen wordt zeer gewaardeerd. Dat is iets wat alle partijen ondersteunen. Hoe staat uw partij tegenover deelname in financiële zin van bijvoorbeeld ziektekostenverzekeraars om lessen LO door vakleerkrachten mede te financieren zoals in Friesland?

'Heel wat sportclubs laten zich sponsoren door ondernemingen en dat is prima, maar onderwijs mag niet zomaar afhankelijk worden van financiële steun van een onderneming. Als zo'n ziektekostenverzekeraar bijvoorbeeld als voorwaarde zou stellen dat de schoolkinderen tijdens de gymles een shirt dragen met het logo van de verzekeraar, dan begeef je je op een hellend vlak.'

'Als daar een goede regeling voor te treffen valt, wil de SGP die ruimte niet direct insnoeren. Voorwaarde is wel dat scholen hun verantwoordelijkheid ten volle kunnen waarmaken en dat geen ongewenste beïnvloeding ontstaat.'

De ruimte voor opmerkingen is alleen door Tanja Jadnanansing gebruikt.

'Het verdient waardering dat de KVLO al jaren aan de slag is om de beroepskwaliteit van de gymleraren te borgen met een beroepsprofiel en een lerarenregister.' ◀

Contact:

hans.dijkhoff@kvlo.nl



Landelijke studiedag voortgezet onderwijs

Deze dag vindt plaats op dinsdag 14 januari op de HALO in Den Haag. Eind oktober start, door middel van de site van de KVLO, de inschrijving hiervoor. Hier tref je dan ook het aanbod en de omschrijving van de verschillende workshops aan.

Wat maakt nu dat bewegen en sporten zo boeiend is? Wat motiveert de leerling en vanuit welk perspectief wil iemand bewegen? Welk deelnamemotief is dominant?

Het is daarom van belang dat wij als docenten bewegingsonderwijs lesgeven in een breed en veelzijdig aanbod. Breed door de verschillende bewegingsactiviteiten in het aanbod op te nemen en veelzijdig door het aanbod vanuit verschillende deelnamemotieven aan te bieden.

Tijdens de studiedag gaan we in op de vraag, hoe je in kunt spelen op deze deelnamemotieven van de leerlingen. Hoe je kunt aansluiten bij iedere leerling om hem/haar te introduceren in de bewegingscultuur?

Op de studiedag worden voor de verschillende deelnamemotieven handreikingen gedaan vanuit de praktijk, maar ook door middel van workshops die toelichting vanuit onderzoek, theorie en het delen van good practices geven.

Dagprogramma

09.00 - 09.45 uur Ontvangst

09.45 - 10.30 uur Opening

10.45 - 12.15 uur Workshopronde 1

12.15 - 13.30 uur Lunch

13.30 - 15.00 uur Workshopronde 2

15.00 - 15.15 uur Thee/koffie

15.15 - 16.45 uur Workshopronde 3

16.45 - 17.15 uur Borrel en vanaf 17.15 uur het dinerbuffet

Houd voor meer informatie de website en de digitale nieuwsbrief in de gaten!

Vooraankondiging

Van diversiteit naar Passend Onderwijs

Dit is het thema van de *studiedag voor het speciaal onderwijs* dit jaar. Deze studiedag vindt plaats op *maandag 14 april 2014* op de HAN (Universitair Sportcentrum) te Nijmegen. Eind november verschijnen het programma en de verschillende workshops op de site en kun je je inschrijven voor deze dag.

Cursussen Levensreddend Handelen

Basis cursus (12) 5 en 12 november in Zeist

Cursustijden van 13.00-20.00 uur

Herhalingscursus (6) 26 november 2013 in Zeist

Cursustijden van 13.00 - 20.00 uur

Voor de inhoud en het aanmelden van de cursus kun je via de site

De **puntenwaardering** voor het **landelijk-Register** staat op de site achter de studiedagen **tussen haakjes** vermeld

[www.kvloscholing.nl/overige scholing en middelen de scholingskalender op de homepage terecht.](http://www.kvloscholing.nl/overige_scholing_en_middel_de_scholingskalender_op_de_homepage_terecht)

Scholing van afdelingen en opleidingsorganisaties

Op woensdag 13 november 2013 organiseert afdeling IJsselstreek de 3e jaarlijkse studiedag. Deze zal plaatsvinden op de accommodatie van het Meander College te Zwolle.

Voor meer informatie omtrent het programma en de inschrijving kun je de website raadplegen: www.kvlo/ijsselstreek.nl

Voor vragen: jaaphuurman@yahoo.com

Op de webkalender vind je interessante scholing en evenementen van de diverse afdelingen en opleidingsorganisaties.



Met de qr-scan van onderstaande code kun je rechtstreeks naar kvloscholing.nl. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

Uitgebreide informatie over alle scholing en evenementen? Zie de kalender op de homepage van www.kvlo.nl

Inschrijving via kvloscholing.nl of een verwijzing daarvoor via kvloweb.nl

Contact:

astrid.vanderlinden@kvlo.nl



AAN DE SLAG MET GEZONDHEID OP SCHOOL

Gezonde leerlingen en studenten presteren beter. Een school kan hen bijvoorbeeld stimuleren meer te bewegen, niet te (gaan) roken of zich weerbaar op te stellen. Heel veel scholen doen dit ook al, maar soms ontbreekt het aan tijd en middelen om te werken aan een gezondere leefstijl. Daarom kunnen scholen uit het primair en voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs nu extra ondersteuning aanvragen. Hoe? Zie de website <http://www.gezondeschool.nl/ondersteuningsaanbod>

NOORDER SKIREIS

De Noorderskireis, van en voor gymleraren, hun familie en vrienden, vindt weer plaats in de krokusvakantie, van 21 februari t/m 1 maart. Voor info: www.noorderskireis.nl

Derde jaarlijkse STUDIEDAG KVLO-IJSSELSTREEK

Hierbij nodigt het regiobestuur KVLO-IJsselstreek je uit om deel te nemen aan de derde jaarlijkse studiedag. De studiedag zal plaatsvinden op woensdag 13 november 2013 in de accommodatie van het Meander College te Zwolle. Vorig jaar hebben wij vele collega's mogen verwelkomen, en wij hopen het aantal deelnemers dit jaar weer te overtreffen. Omdat de invulling van de workshops nog niet definitief is, zullen wij daar later op terugkomen. Houd ook onze website in de gaten!
www.kvlo/ijsselstreek.nl

NATIONALE SPORTINNOVATIE PLATFORM LIVE SESSIE – SLAAP EN SPORTPRESTATIES

Op donderdag 14 november organiseert het Nationale Sportinnovatie Platform een Live Sessie over slaap en sportprestaties. Slaap is één van de belangrijkste herstelmechanismen van het menselijk lichaam en daarmee essentieel voor herstel, adaptatie en het leveren en verbeteren van topprestaties. Slaap is niet zozeer de afwezigheid van activiteit, maar een specifieke toestand van onze hersenen. Tijdens slaap komen unieke processen op gang die zorgen voor fysiek en mentaal herstel en die bijdragen aan onder andere het motorisch leerproces. Topsporters trainen intensief en prestatie en progressie zijn mede afhankelijk van de mate waarin een sporter kan herstellen van de geleverde inspanning. Het idee is dat hoe beter sporters slapen, hoe beter de prestaties zijn. Ga voor meer informatie en de mogelijkheid om in te schrijven naar www.sportinnovatieplatform.nl/slaap.

Nieuwsbrief voortaan iedere week

De meeste leden van de KVLO hebben zich ook aangemeld voor de nieuwsbrief. Je bent dan snel op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Vanaf nu zal de nieuwsbrief iedere week verschijnen. Onderaan de homepage staat een link waarmee je je kunt aanmelden als je dat nog niet had gedaan.

WINTERVERGADERING

De 151e Wintervergadering vindt plaats op zaterdag 14 december 2013 van 09.30 – 12.30 uur in het KNVB-hotel in Zeist.

De voorlopige agenda is als volgt:

- 1 Opening door voorzitter Jan Rijpstra
- 2 Notulen Voorjaarsvergadering d.d. 24 mei 2013
(zie www.kvlo.nl/MijnKvlo)
- 3 Voorstel van het bestuur inzake gedifferentieerd lidmaatschap
- 4 Begroting 2014 (ter inzage bij de afdelingsbesturen)
- 5 FvOv-zaken
- 6 Aftreden bestuurslid Desiree Simons
- 7 Benoeming nieuwe bestuursleden
- 8 Rondvraag
Schriftelijke vragen zullen eerst worden behandeld
- 9 Sluiting.

→ SCHAATSEN JONG GELEERD



Schaatsen is in Nederland cultuurgoed. Behalve op natuurijs wordt er steeds vaker op (overdekte) kunst-ijsbanen geschaatst. Er zijn veel manieren om te schaatsen en het materiaal waarop gereden kan worden is divers. In dit boek wordt uitgegaan van de eenvoudige lage schaats.

In *Schaatsen jong geleerd* wordt een brug geslagen tussen de schaatssport en het bewegingsonderwijs. Het biedt schaatsinstructeurs (in opleiding) alsmede docenten en studenten lichamelijke opvoeding een visie en veel praktijksituaties om schaatsen bij kinderen te introduceren. Er wordt dus een brede toegankelijkheid nagestreefd. Naast informatie over balans,

schaatsmateriaal, ijsbaan en veiligheid wordt de schaatsbeweging (rechtuit en bocht) beschreven. Tevens wordt uitgebreid ingegaan op het leren schaatsen en komen talrijke oefen- en spelvormen aan bod. Steeds is hierbij het uitgangspunt dat schaatsen een uitdagende jeugdsport kan zijn, mits er ook veel aandacht wordt geschonken aan het creëren van schaatsplezier.

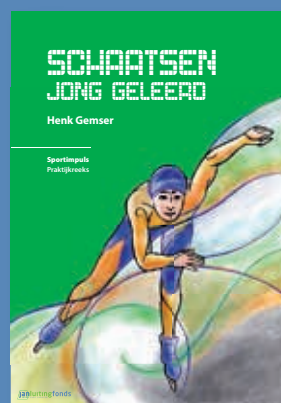
Over de auteur

Henk Gemser is docent lichamelijke opvoeding en oprichter van schaatsschool Pro Action. Daarnaast was hij jarenlang docent aan het CIOS in Heerenveen en trainer-coach bij verschillende KNSB-kernploegen.

€16,⁹⁰ incl. btw

ISBN: 978-90-72335-60-9

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl



janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

→ BEWEGINGSONDERWIJS OP CLUSTER-4 SCHOLEN BEGELEIDEN OP LEREN BEWEGEN EN GEDRAG



Welke bewegingsactiviteiten kunnen goed aangeboden worden aan 13-jarige leerlingen op cluster 4-scholen? Wat zijn goede activiteiten voor heterogene ZMOK-klassen? Wat zijn geschikte activiteiten voor ASS-leerlingen? Hoe kan je de leerlingen begeleiden zodat ze beter gaan deelnemen aan de bewegingsactiviteiten? Hoe begeleid je de leerlingen op hun (problematische) gedrag?

In *Bewegingsonderwijs op cluster 4-scholen* worden 13 leerlijnen uitgewerkt door daarin twee bewegingsactiviteiten te beschrijven, één voor een heterogene ZMOK-klas en één voor een ASS-klas (klas met uitsluitend kinderen met een vorm van autisme).

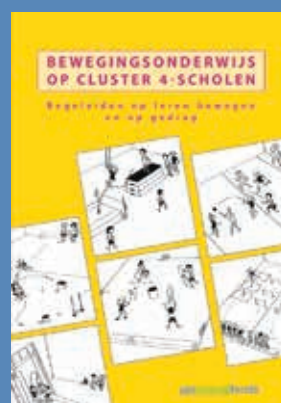
Na de beschrijving van de bewegingsdoelen en de leerhulp die de leerkracht hierbij geeft, staat telkens een beschrijving van het gedrag van drie leerlingen in de genoemde bewegingssituatie en de wijze waarop de leerkracht hun gedrag kan begeleiden. Hiermee is het een boek voor cluster 4-scholen, maar ook voor praktijkonderwijs.

Bewegingsonderwijs op cluster 4-scholen geeft hiermee veel handreikingen voor de vakleraar en studenten in de opleidingen. Het is een samenwerking van SLO, KVLO en Calo Windesheim.

€34,⁹⁵ incl. btw

ISBN: 978-90-72335-55-5

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl



janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media